

Võlaõigusseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Võlaõigusseaduse muutmise seaduse eelnõu eesmärk on suunata tarbijaid tegema teadlikumaid tarbimisotsuseid ning selleks on vaja esitada tarbijatele selget, asjakohast ja usaldusväärset teavet lepingu eseme kohta enne lepingu sõlmimist. Eelnõuga on kavas täpsustada õigusnorme, mis reguleerivad tarbijatele lepingueelse teabe andmist.

Eelnõukohase seaduse eesmärgi saavutamiseks võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/825 (millega muudetakse direktiive 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega rohepöördel, tagades neile parema kaitse ebaausate tavade eest ja parema teabe esitamise)¹ direktiivis 2011/83/EL (edaspidi ka *tarbija õiguste direktiiv*)² tehtud muudatused.

Võlaõigusseaduses tehtavate muudatustega tagatakse, et:

- ettevõtjad võtavad kasutusele ühtlustatud teate (seletuskirja lisa 1) tarbijate teavitamiseks sellest, milline on seadusest tulenev vastutus ja selle kestus, kui lepingu ese ei vasta nõuetele;
- kui tootja pakub kaubale vastupidavusega seotud müügiгарантиid, teavitab ettevõtja tarbijat sellest ühtlustatud märgisega (seletuskirja lisa 1);
- tarbija teadlikumate tehinguotsuste soodustamiseks esitavad ettevõtjad lepingu eseme kohta tootja esitatud parandatavushinde, kui tootja on selle esitanud ja see on kindlaks määratud liidu tasandil;
- digitaalse sisu, digitaalse teenuse ja digitaalse elemendiga asja puhul teavitatakse tarbijaid ajavahemikust, mille jooksul on uuendused kättesaadavad;
- ettevõtjad teavitavad tarbijaid keskkonnahoidlikest kättetoimetamisvõimalustest, kui see on asjakohane.

Direktiivist (EL) 2024/825 ja siinsest eelnõust tulenevate muudatustega kasvab ettevõtjate halduskoormus, kuna ettevõtjatele kehtestatakse täiendavad lepingueelse teabe esitamise nõuded. Halduskoormuse kasvu leevendatakse aga muude meetmetega. Justiits- ja Digiministerium on välja töötanud äriseadustiku ja teiste seaduse muutmise seaduse eelnõu³, millest tulenevad muudatused puuduvad kõiki eraõiguslikke juriidilisi isikuid. Üks kavandatavatest lahendustest, mis lisatakse eelnõusse avaliku kooskõlastusringi tagasisidest lähtuvalt, on muu hulgas äriühingute koosoleku kokkukutsumise teate edastamise lihtsustamine. Kehtiva regulatsiooni kohaselt peab osaühingute puhul koosolekuteate saatma osanike nimekirja kantud aadressil või e-posti aadressil, aktsiaseltsis aktsiaraamatusse kantud

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/825, 28. veebruar 2024, millega muudetakse direktiive 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega rohepöördel, tagades neile parema kaitse ebaausate tavade eest ja parema teabe esitamise (ELT L, 2024/825, 06.03.2024).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64–88).

³ Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. <https://eelnuud.valitsus.ee/main/mount/docList/4463f2cc-c69b-4963-b6fe-04b0fd5ef269>.

aadressile tähitud kirjaga, lihtkirjana, faksi teel või elektrooniliselt. Viidatud sätteid muudetakse selliselt, et koosoleku kutsed saadetakse edaspidi ainult (vastavalt kas osaniku, aktsionäri või liikme) elektronposti aadressile, välja arvatud juhul, kui osanik, liige või aktsionär on eraldi palunud saata kutse postiaadressile. Antud muudatus vähendab äriühingutel postiga kutsete saatmise vajadust ja lihtsustab seega ka koosolekute korraldamist. Seega vaatamata täiendavale lepinguelse teabe andmise kohustusele lihtsustatakse ja tõhustatakse äriühingute töökorraldust. Lisaks tuleb arvestada ka sellega, kuidas siinse eelnõuga kaasnevad täiendavad nõuded võivad ettevõtjaid soodustada ning mis on nende muudatuste tegelik tagajärg. Näiteks võib tarbijate suurem teadlikkus seadusest tulenevast vastutusest ja vastupidavusega seotud müügigarantiist vähendada päringuid ettevõtjatele ja vältida vaidlusi (vt ka seletuskirja punkti 6).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna tsiviilõiguse talituse nõunikud Maria Vettik ja Alexandra Kõöp (alexandra.koop@justdigi.ee). Eelnõu on keeleteimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega. Täpsemalt võetakse eelnõuga üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/825, millega muudetakse direktiive 2005/29/EÜ⁴ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega rohepöördel, tagades neile parema kaitse ebaausate tavade eest ja parema teabe esitamise. Siinse eelnõuga võetakse üle muudatused, mis tehti direktiivi 2011/83/EL. Selliste direktiivist (EL) 2024/825 tulenevate muudatuste ülevõtmiseks, mis tehti direktiivi 2005/29/EÜ, on eelnõu koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.⁵

Eelnõuga muudetakse võlaõigusseaduse (VÕS) redaktsiooni I, 11.11.2025, 16. Eelnõu on seotud tarbijakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõuga, mille on välja töötanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning millega võetakse Eesti õigusesse üle direktiiviga (EL) 2024/825 direktiivi 2005/29/EÜ tehtud muudatused. Eelnõu on seotud ka võlaõigusseaduse ja tarbijakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõuga, mille on välja töötanud Justiits- ja Digiministeerium ning millega võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2023/2673⁶, millega muudetakse direktiivi 2011/83/EL seoses finantsteenuste kauglepingutega ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2002/65/EÜ.⁷ Lisaks on eelnõu seotud ka Justiits- ja Digiministeeriumi poolt koostatud äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga, mis kehtestab siinses eelnõus halduskoormust suurendavale regulatsioonile tasakaaluks halduskoormust vähendavaid meetmeid.⁸

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 (ELT L 149, 11.06.2005, lk 22-39).

⁵ Tarbijakaitse seaduse ja lõhkematerjaliseaduse muutmise seadus 779 SE. <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/764c73b4-2361-40e9-9785-2f640c716336/tarbijakaitse seaduse-ja-lohkematerjaliseaduse-muutmise-seadus/>.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2023/2673, 22. november 2023, millega muudetakse direktiivi 2011/83/EL seoses finantsteenuste kauglepingutega ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2002/65/EÜ (ELT L, 2023/2673).

⁷ Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitse seaduse muutmise eelnõu. <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/4c5b12d8-6f36-4939-bc46-a40f4a8c0835#M9Q7TSrR>.

⁸ Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/4463f2cc-c69b-4963-b6fe-04b0fd5ef269>.

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõukohase seaduse vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. Seaduse eesmärk

Seaduse eesmärk on võimaldada tarbijatel teha teadlikumaid tehinguotsuseid ja edendada kestlikku tarbimist, milleks täiendatakse VÕSi lepingueelse teabe edastamise sätteid.

Direktiivi 2011/83/EL (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/825) eesmärk on muu hulgas suurendada tarbijate teadlikkust oma õigustest, et nad teeksid kestlikumaid ostuotsuseid, ning stimuleerida nii nõudlust vastupidavamate kaupade järele kui ka nende pakkumist. Selleks kehtestatakse direktiiviga 2011/83/EL ühtlustatud teade müüja seadusest tuleneva vastutuse kohta ja vastupidavusega seotud müügigarantii ühtlustatud märgis, mis võimaldab tarbijatel teha teadlikke otsuseid. Lisaks on direktiivi eesmärk tagada ELi tarbijakaitsenormide parem ja järjepidevam kohaldamine.

Direktiiv (EL) 2024/825 on seotud Euroopa roheline kokkuleppega⁹, mille eesmärgiks on tootmis- ja tarbimisviisi muutes luua puhtam, tervislikum ja kliimanutraalne Euroopa. 2019. aastal algatatud Euroopa roheline kokkulepe on poliitikaalgatuste pakett, mis aitab ELil üle minna rohemajandusele, mille lõppeesmärk on kliimanetraalsuse saavutamine aastaks 2050. Tarbijate võimestamine ja neile kulutõhusate võimaluste tagamine on kestliku tootepoliitika raamistiku oluline osa. Selleks tuleb suurendada tarbijate osalemist ringmajanduses, eelkõige andes tarbijatele enne lepingu sõlmimist paremat teavet teatavate toodete vastupidavuse ja parandatavuse kohta.

Direktiivi (EL) 2024/825 üks eesmärk on tagada kõrgetasemeline tarbijakaitse ja keskkonnakaitse ning liikuda edasi rohemajanduse suunas. Täpsemalt on Eesti õigusesse ülevõetava direktiivi eesmärk aidata kaasa puhtale ja keskkonnahoidlikule ELi ringmajandusele, võimaldades tarbijatel teha teadlikke ostuotsuseid ja aidates seega kaasa kestlikumale tarbimisele. Nimetatud eesmärgi saavutamiseks ongi vaja, et tarbijad saaksid teha teadlikke ostuotsuseid. Direktiivi artikliga 2 muudetakse direktiivi 2011/83/EL seoses lepingueelse teabega, mis tuleb tarbijale esitada kauglepingute ja väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute ning muude lepingute kui kauglepingute ja väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute puhul, eelkõige seoses teabega kauba vastupidavuse ja parandatavuse kohta. Samuti muudetakse direktiivi seoses teabega, millest tarbijaid tuleb enne tellimuse esitamist elektrooniliselt sõlmitud kauglepingute puhul otse teavitada. Lisaks tagavad eelnõuga plaanitavad muudatused ELi tarbijakaitsenormide parema ja järjepidevama kohaldamise – näiteks ühtlustatud teate ja märgise kasutuselevõtmine tagab, et kõikide liikmesriikide tarbijatele on enne lepingu sõlmimist teatavaks tehtud direktiiviga 2011/83/EL nõutav teave liidu ja riigisisest õigusest tuleneva vastutuse ning tootja pakutava vastupidavusega seotud müügigarantii kohta.

Täpsemalt on eelnõus kavandatavate muudatuste eesmärk anda tarbijatele lepingueelset teavet vastupidavuse, parandatavuse ja uuenduste kättesaadavuse kohta. Nimetatud teavet tuleks anda tarbijatele selgel ja arusaadaval viisil. Kohustus esitada tarbijatele seda teavet täiendab tarbijate õigusi, mis on sätestatud direktiivides (EL) 2019/770¹⁰ ja (EL) 2019/771¹¹.

⁹ Euroopa roheline kokkulepe. <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/green-deal/>.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/770, 20. mai 2019, digisisu üleandmise ja digiteenuste osutamise lepingute teatavate aspektide kohta (ELT L 136, 22.05.2019, lk 1-27).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/771, 20. mai 2019, kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/44/EÜ (ELT L 136, 22.05.2019, lk 28-50).

Praegu on tarbija õiguste direktiiviga ette nähtud, et kauplejad peavad andma tarbijatele teavet kaupade või teenuste põhiomaduste kohta. Kuna aga puudub nõue esitada teavet vastupidavusega seotud müügigarantii kohta, ei motiveeri seadus tootjaid piisavalt tarbijatele sellist garantiid pakkuma. Komisjoni tehtud uuringud¹² näitasid, et kui tarbekaupu pakutakse koos müügigarantiiga, on teave sellise müügigarantii ja tarbijatelt võetavate tasude kohta sageli ebaselge, ebatäpne või puudulik, mistõttu on tarbijal keeruline tooteid võrrelda ja eristada müügigarantiid (kohustuslikust) seadusest tulenevast garantiist. Eelnõus kavandatud muudatustega tagatakse, et tarbijatele antakse teavet kogu kaupa hõlmava, enam kui kaheaastase kestusega vastupidavusega seotud müügigarantii olemasolu kohta, kui tootja sellise teabe ettevõtjale kättesaadavaks teeb.

Tarbijatele teabe jagamiseks võetakse kasutusele ühtlustatud teade ja märgis (seletuskirja lisa 1). Ühtlustatud teade on teade, mille esitamine müügikohas on kohustuslik ja mille eesmärk on suurendada tarbijate teadlikkust oma õigustest seoses müüja seadusest tuleneva vastutusega. Seevastu ühtlustatud märgis kujutab endast vabatahtlikku kauba vastupidavusega seotud müügigarantiid, mida pakub tootja, kes soovib tarbijatele tagada, et tema kaup on vastupidav.

Praegu kehtivad VÕSi sätted, millega võeti üle tarbijaõiguste direktiiv, ei sisalda nõuet anda tarbijatele teavet kaupade parandatavuse kohta. Pigem nõutakse üksnes teabe esitamist „müügiärgsete teenuste“ kohta, „kui see on kohaldatav“. Teave, mis aitaks edendada kaupade parandamist ja oleks seega suureks abiks selles, et tarbijad saaksid osaleda ringmajanduses, on müügikohtades enamikul juhtudel suures osas puudu. Komisjoni uuringu¹³ kohaselt väidab ligi 80% ELi tarbijatest, et neil on raske leida teavet selle kohta, kui lihtne on toodet parandada. Eelnõuga on kavas võtta kasutusele uus termin *parandatavushinne*, et tarbijad saaksid valida kaupu, mida on lihtsam parandada.

Eelnõule ei eelnenud väljatöötamiskavatsust, kuna see pole Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ (HÕNTE) § 1 lõike 2 punkti 2 kohaselt nõutav. Seaduseelnõu käsitleb ELi täisharmoneeriva õiguse ülevõtmist ja eelnõu aluseks oleva ELi õigusakti eelnõu menetlemisel on lähtutud HÕNTE § 1 lõikes 1 sätestatud nõuetest. Eelnõu lähtekoht on Vabariigi Valitsuse protokolliline otsus „Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega muudetakse direktiive 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega üleminekul rohelisele majandusele, pakkudes paremat kaitset ebaausate tavade vastu ja paremat teavet, kohta“ ning selle seletuskiri.¹⁴ Vabariigi Valitsuse protokollilises otsuses avaldatakse toetust muudatuste tegemiseks Euroopa Liidu tarbijaõigustikus, et tõhusalt võidelda eksitavate või põhjendamata keskkonnaväidete kasutamisega (rohepesu) ja parandada toodete kestlikkusega seotud teabe esitamist, kuivõrd see tagab parema ühtse siseturu toimimise. Lisaks on Eesti hinnang direktiiviga kaasnevatele mõjudele vastavuses Euroopa Komisjoni mõjuhinnanguga.¹⁵

¹² Euroopa Komisjon, Consumer market study on the functioning of legal and commercial guarantees for consumers in the EU (Tarbijaturu uuring ELi tarbijatele pakutavate õiguslike ja kaubanduslike tagatiste toimimise kohta), 2015. Euroopa Komisjoni mõjuhinnangut toetav uuring Study on Empowering Consumers Towards the Green Transition (Tarbijate võimestamine üleminekul rohelisele majandusele), juuli 2021. Commercial warranties: are they worth the money? (Euroopa tarbijakeskuste võrgustik), aprill 2019.

¹³ Euroopa Komisjon, Behavioural Study on Consumers' Engagement in the Circular Economy (tarbijate ringmajandusse kaasatust käsitlev käitumisuuring), 2018, lk 81. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5de64de7-f9d3-11e8-a96d-01aa75ed71a1>.

¹⁴ COM(2022) 143 Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV, millega muudetakse direktiive 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega üleminekul rohelisele majandusele, pakkudes paremat kaitset ebaausate tavade vastu ja paremat teavet. <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/9a910eef-78d8-45a9-b5fe-ce5d58d9b10e?activity=3#wXxgUW7r>.

¹⁵ Ettepaneku „Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega üleminekul rohelisele majandusele, pakkudes paremat kaitset

Eelnõuga täiendatakse eelkõige VÕS §-i 14¹ (eelnõu punktid 1–3), §-i 48 (eelnõu punktid 5–8) ja §-i 54 (eelnõu punktid 9–12), mis reguleerivad tarbijale lepingueelse teabe andmist, kuivõrd direktiivi (EL) 2024/825 peamine eesmärk on tarbijatele selge, asjakohase ja usaldusväärse teabe andmine enne lepingu sõlmimist.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

3.1. Võlaõigusseaduse muutmine

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Paragrahviga 1 muudetakse VÕSi ning § 2 sätestab seaduse jõustumise.

Eelnõu punktidega 1–3 täiendatakse VÕS §-i 14¹, mis reguleerib lepingueelse teabe andmise kohustust tarbijaga sõlmitava lepingu puhul. See säte loodi direktiivi 2011/83/EL ülevõtmisel Eesti õigusesse ja seaduseelnõu seletuskirja kohaselt oli § 14¹ loomise eesmärk võtta üle tarbija õiguste direktiivi artikli 5 lõige 1, mis sätestab kauplejale lepingueelse teabe andmise kohustuse lepingu puhul, mis ei kvalifitseeru väljaspool ärruume sõlmitavaks lepinguks või sidevahendi abil sõlmitavaks lepinguks. Teisisõnu reguleerib direktiivi 2011/83/EL artikkel 5 teabe andmise kohustust ettevõtja ärruumes sõlmitavate lepingute puhul.

Punktiga 1 täiendatakse VÕS § 14¹ lõiget 1 punktiga 8¹. Lisatava punktiga täiendatakse lepingueelse teabe andmise kohustust tarbijaga sõlmitava lepingu puhul. Punkti 8¹ kohaselt peab tarbijaga lepingueelseid läbirääkimisi pidav või muul viisil lepingu sõlmimist ettevalmistav ettevõtja enne lepingu sõlmimist või selleks tarbija poolt siduva pakkumise tegemist selgel ja tarbijale arusaadaval viisil tegema tarbijale digitaalse sisu, digitaalse teenuse või digitaalse elemendiga asja puhul teatavaks ka minimaalse ajavahemiku, mille jooksul tootja või teenuse osutaja pakub uuendusi. See kohustus kehtib ettevõtjale vaid juhul, kui tootja või teenuse osutaja teeb ettevõtjale sellise teabe kättesaadavaks. Kättesaadavaks tegemine antud punkti ja kogu seletuskirja kontekstis tähendab, et ettevõtjalt ei tohiks nõuda, et ta aktiivselt püüaks tootjalt sellist teavet kätte saada, näiteks otsides tootepõhistelt veebisaitidelt. Samal ajal on tootjate endi huvides esitada sellist teavet ennetavalt, et saada turueelis.

Selleks, et edendada tootjatevahelist konkurentsi digielementidega kauba vastupidavusega seoses ja suunata tarbijaid tegema teadlikumaid otsuseid, peaksid direktiivi ettepaneku kohaselt ettevõtjad teavitama tarbijaid minimaalsest ajavahemikust, mille jooksul tootja kohustub pakkuma kaubale tarkvarauuendusi. See peaks olema väljendatud kas ajavahemikuna või kuupäevana.

Samuti peaksid digisisu ja digiteenuseid pakkuvad ettevõtjad teavitama tarbijaid minimaalsest ajavahemikust, mille jooksul digisisu pakkuja või digiteenuse osutaja kohustub pakkuma tarkvarauuendusi, sealhulgas turvauuendusi, mis on vajalikud digisisu ja digiteenuste nõuetele vastavuse säilitamiseks. See on vajalik, et tarbijad saaksid uuendusi puudutava teabe lihtsal ja selgel viisil, ning võimaldab tarbijatel ostuotsuse tegemisel ajavahemikke võrrelda.

Direktiivi põhjenduses 33 on selgitatud, et nimetatud kohustus ei piira liidu õiguses, eelkõige direktiivides (EL) 2019/770 ja (EL) 2019/771, ning kui see on kohaldatav, tootespetsiifilises liidu õiguses sätestatud kohustuste kohaldamist. Tarkvarauuendusi käsitlev teave tuleks esitada viisil, mis ei ole direktiivi 2005/29/EÜ kohaselt eksitav. Teave tarkvarauuenduste kohta esitatakse müügihetke teadmiste põhjal ega vaja ettevõtja (müüja) poolt tagantjärele uuendamist juba müüdnud toodete osas.

Punktiga 2 lisatakse VÕS § 14¹ lõikesse 1 punkt 11, mille kohaselt peab ettevõtja esitama lepingu eseme kohta parandatavushinde, kui see on asjakohane. Asja parandatavushinne

väljendab kauba parandamise võimalikkust ja see termin lisatakse siinse eelnõuga VÕS §-i 14¹ lõikesse 1⁵ (vt punkt 3). Direktiivi (EL) 2024/825 põhjenduses 34 selgitatakse, et direktiivi 2011/83/EL artikli 5 lõike 1 punkti e ja artikli 6 lõike 1 punkti m kohaselt on kauplejad kohustatud andma tarbijatele enne tarbijate lepinguga sidumist teavet müügijärgsete teenuste, sealhulgas parandusteenuste olemasolu ja tingimuste kohta, kui selliseid teenuseid osutatakse. Et tarbijad saaksid teha teadlikke tehinguotsuseid ja valida kaupu, mida on lihtsam parandada, peaksid ettevõtjad, kui see on asjakohane, enne lepingu sõlmimist esitama kõigi kaubaliikide kohta ka parandatavushinde.

Asjakohasus tähendab parandatavushinde puhul seda, et tootja on selle ettevõtjale esitanud ja parandatavushinne on kindlaks määratud liidu tasandil. Esiteks on ettevõtjal kohustus tarbijale parandatavushinne esitada vaid juhul, kui tootja on selle ettevõtjale esitanud. Sellest järeldub, et ettevõtjal ei ole kohustust parandatavushinne ise luua või välja arvutada. Delegeeritud määrusest (EL) 2023/1669 tuleneb, et iga nutitelefoni või tahvelarvutiga peab tarnija¹⁶ tagama, et sellega on kaasa trükitud määruse III lisa sätestatud vorm (nutitefonide ja tahvelarvutite märgistus) ning et iga nutitelefoni ja tahvelarvuti mudeli kohta tehakse edasimüüjatele kättesaadavaks III lisa kohase vormi ja sisuga elektrooniline märgis ning V lisa kohane elektrooniline tootekirjeldus. Kuna toote parandatavushinnet sisaldav info peab olema kas toote enda juures või kättesaadavaks tehtud, on ettevõtjale vastava teabe edastamine eelkõige tootja kohustus. Parandatavushinne tuleb konkreetsele tarbijale esitada, kui tootja on selle esitanud tarbijale pakkumuse tegemise hetkeks. See tähendab, et kui tootja esitab parandatavushinde siis, kui ettevõtja on tarbijaga juba lepingu sõlminud, ei ole ettevõtjal hiljem täiendavat teavitamise kohustust. Teiseks peab parandatavushinne olema kindlaks määratud liidu tasandil. See tähendab, et parandatavushinne ei ole tootja või ettevõtja enda loodud kriteeriumite alusel antud hinnang lepingu eseme parandatavuse kohta, vaid hinde kujundamise meetod on kindlaks määratud liidu kindlate instrumentidega. Hetkel on sellised nõuded kehtestatud Euroopa Liidu tasandil ainult komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2023/1669, mis võeti vastu 16. juulil 2023 ja millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2017/1369 nutitefonide ja tahvelarvutite energiamärgistuse osas¹⁷ (vt täpsemalt punkt 3).

Ka delegeeritud määrus (EL) 2023/1669 loob ettevõtjatele (edasimüüjatele) kohustuse esitada parandatavushinne (koos teiste delegeeritud määruse (EL) 2023/1669 märgistega) toote juures ning seab selleks kindlad nõuded. VÕS-is parandatavushinde tarbijale teatavaks tegemise kohustus ei loo aga ettevõtjale kohustust kujutada parandatavushinnet veel eraldiseisvalt või tarbijat sellest korduvalt teavitada. See tähendab, et kui parandatavushinne on toote juurde (nutitefonide ja tahvelarvutite puhul) esitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2023/1669 kohaselt, on ettevõtja teavitamiskohustus VÕS § 14¹ lõikes 1 punktis 11 nimetatud teabe suhtes täidetud.

Samuti täiendatakse VÕS § 14¹ lõiget 1 punktiga 12, mis kohaldub juhul, kui parandatavushinnet pole ettevõtjale esitatud. Punkti 12 kohaselt tuleb esitada tarbijale teave lepingu eseme nõuetele vastavuse säilitamiseks vajalike varuosade kättesaadavuse, hinnangulise maksumuse ja tellimise korra ning parandus- ja hooldusjuhendi kättesaadavuse kohta ning parandamise piirangute kohta. See aitab tagada, et tarbijad on ostetava kauba parandatavusest hästi informeeritud. Punktis esitatud teave tuleb ettevõtjal esitada vaid juhul, kui tootja teeb nimetatud teabe ettevõtjale kättesaadavaks. Teave peab olema ettevõtjale kättesaadavaks tehtud konkreetsele tarbijale pakkumuse tegemise hetkeks ehk sarnaselt parandatavushindega ei ole ettevõtjal lepingu sõlmimise järgselt tarbija täiendava teavitamise kohustust. Juhul, kui tootja tegutseb samal ajal ka ettevõtjana (teisisõnu müüjana), peab tootja-

¹⁶ Tarnija määruse (EL) 2017/1369 artikli 2 p 14 kohaselt on liidus asuv tootja, sellise tootja volitatud esindaja, kelle asukoht ei ole liidus, või importija, kes laseb toote liidu turule.

¹⁷ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2023/1669, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2017/1369 nutitefonide ja tahvelarvutite energiamärgistuse osas (ELT L 214, 31.8.2023, lk 9–46).

ettevõtja esitama teabe lepingu eseme nõuetele vastavuse säilitamiseks vajalike varuosade kättesaadavuse, hinnangulise maksumuse ja tellimise korra ning parandus- ja hooldusjuhendi kättesaadavuse kohta ainult juhul, kui tootja-ettevõtja on otsustanud ise vajalikke varuosasid müüa või remondi- või hooldusteenuseid ning parandus- või hooldusjuhendeid pakkuda. See võib asjakohane olla juhul, kui selliste lisateenuste või materjali pakkumine on osa tootja-ettevõtja äritegevusest või ta on kohustatud vastavat teenust või materjali pakkuma seadusest tulenevalt.

Punktiga 3 lisatakse VÕS §-i 14¹ uus lõige 1¹, mille kohaselt tuleb § 14¹ punktides 8 ja 9 sätestatud teabe esitamiseks kasutada ühtlustatud teadet. Euroopa Komisjoni tehtud uuringud¹⁸ näitavad, et kui tarbekaupu pakutakse koos müügigarantiiga, on teave sellise müügigarantii ja tarbijatelt võetavate tasude kohta sageli ebaselge, ebatäpne või puudulik, mistõttu tarbijal on keeruline tooteid võrrelda ja eristada müügigarantiid (kohustuslikust) seadusest tulenevast garantiist. Direktiivis käsitletakse seda küsimust, tagades, et tarbijatele antakse teavet kogu kaupa hõlmava, enam kui kaheaastase kestusega, vastupidavusega seotud müügigarantii kohta, kui tootja sellise teabe kättesaadavaks teeb.

Direktiivi (EL) 2024/825 põhjenduse 27 kohaselt on hiljutised aruanded näidanud, et tarbijad ei ole sageli teadlikud oma õigustest, mis tulenevad direktiivist (EL) 2019/771. Seetõttu peaks ühtlustatud teade tuletama tarbijatele meelde kauba nõuetele mittevastavuse korral seadusest tulenevat vastutust ja selle põhielemente, sealhulgas selle vähemalt kaheaastast kestust ja üldist viidet võimalusele, et seadusest tuleneva vastutuse kestus võib riigisisese õiguse kohaselt olla ka pikem.

Ühtlustatud teade on teade, mille esitamine müügikohas on kohustuslik ja mille eesmärk on suurendada tarbijate teadlikkust oma õigustest seoses müüja seadusest tuleneva vastutusega. Ühtlustatud teade tuleks esitada hästi märgatavalt, näiteks pilkupüüdvalt paigutatud plakatil poe seinal, kassade juures või veebimüügi korral üldise meeldetuletusena kaupa müüva ettevõtja veebisaidil. Ühtlustatud teadet peab olema tarbijatel kerge ära tunda ja mõista ning ettevõtjatel kerge kasutada ja taasesitada.

Ühtlustatud teadet reguleerib direktiivi 2011/83/EL artikkel 22a, mis lisati tarbija õiguste direktiivi siinse eelnõu aluseks oleva direktiiviga (EL) 2024/825. Artikli 22a lõigete 1 ja 3 kohaselt sisaldab ühtlustatud teade põhielemente seadusest tuleneva vastutuse kohta, kui kaup ei vasta nõuetele. Selleks on seadusest tuleneva vastutuse vähemalt kaheaastane kestus, nagu on sätestatud direktiivis (EL) 2019/771, ja üldine viide võimalusele, et seadusest tuleneva vastutuse kestus võib riigisisese õiguse kohaselt olla ka pikem kui kaks aastat. Lisaks peaks teade sisaldama praktilist teavet sammude kohta, mida tarbija saab astuda olukorras, kui ta on saanud nõuetele mittevastava kauba, ning selles tuleks märkida, kust saab lisateavet.

Ühtlustatud teate kasutamisel on täidetud ettevõtja teavitamiskohustus VÕS § 14¹ punktides 8 ja 9 nimetatud teabe osas. See tähendab, et tarbija täiendav või korduv teavitamine hooldusteenuste olemasolu ja õiguskaitsevahendite kohta ei ole nõutav.

VÕS §-i 14¹ täiendatakse ka lõikega 1², mis viitab, et täpsemad nõuded ühtlustatud teate sisu ja kujunduse kohta on reguleeritud Euroopa Komisjoni rakendusmääruses (EL) 2025/1960¹⁹. Rakendusmääruse artikli 1 kohaselt peab direktiivi 2011/83/EL artikli 22a lõikes 1 osutatud

¹⁸ Euroopa Komisjon, Consumer market study on the functioning of legal and commercial guarantees for consumers in the EU (Tarbijaturu uuring ELi tarbijatele pakutavate õiguslike ja kaubanduslike tagatiste toimimise kohta), 2015. Euroopa Komisjoni mõjuhinnangut toetav uuring Study on Empowering Consumers Towards the Green Transition (Tarbijate võimendamise üleminekul rohelisele majandusele), juuli 2021. Commercial warranties: are they worth the money? (Euroopa tarbijakeskuste võrgustik), aprill 2019.

¹⁹ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2025/1960 seadusest tulenevat vastutust käsitleva ühtlustatud teate kujunduse ja sisu ning vastupidavusega seotud müügigarantii ühtlustatud märgise kujunduse ja sisu kohta (ELT L, 2025/1960, 2.10.2025).

ühtlustatud teade olema kooskõlas määruse I lisas sätestatud kujunduse ja sisuga. Ühtlustatud teate kujundus ja sisu on kujutatud ka käesoleva seletuskirja lisas 1.

VÕS §-i 14¹ täiendatakse ka lõikega 1³, mis reguleerib ühtlustatud märgise kasutusele võtmist. Selle sättega võetakse üle direktiivi (EL) 2024/825 artikli 2 lõike 2 punktiga b direktiivi 2011/83/EL artikli 5 lõikesse 1 lisatav punkt ea. Lõike 1³ kohaselt: kui tootja pakub tarbijale vastupidavusega seotud müügigarantiid ja teeb selle teabe ettevõtjale kättesaadavaks, tuleb teave vastupidavusega seotud garantiid kohta, selle kestus ja meeldetuletus, et lepingu eseme nõuetele mittevastavuse korral kehtib seadusest tulenev vastutus, teha tarbijale hästi märgatavalt teatavaks, kasutades ühtlustatud märgist, millele on osutatud direktiivi 2011/83/EL artikli 22a lõikes 1.

Vastupidavusega seotud müügigarantiid reguleerib VÕS § 231 lõige 5, millega võeti üle tarbijalemüügi direktiivi artikli 17 lõike 1 teine ja kolmas lause. Tootja vastupidavusega seotud müügigarantiid on tootja poolt tarbija ees võetud kohustus seoses kauba vastupidavusega. Direktiivi (EL) 2024/825 põhjenduse 26 kohaselt tähendab see täpsemalt tootja lubadust, et kaup säilitab tavapärasel kasutamisel oma nõutavad funktsioonid ja toimivuse. Tarbijate teavitamiseks asjaolust, et teatavale kaubale pakutakse vastupidavusega seotud garantiid, tuleks kõnealune teave tarbijale esitada ühtlustatud märgise abil. Ettevõtja peab teavitama tarbijaid tootja poolt ilma lisakuludeta ja rohkem kui kaheks aastaks pakutava kogu kaupa hõlmava, vastupidavusega seotud garantiid olemasolust ja kestusest, kui tootja teeb selle teabe ettevõtjale kättesaadavaks. Selleks, et vältida tarbijate hulgas segaduse tekitamist vastupidavusega seotud garantiid ja seadusest tuleneva vastutuse vahel, tuleb tarbijatele ühtlustatud märgisel meelde tuletada, et nad võivad kauba nõuetele mittevastavuse korral tugineda ka seadusest tulenevale vastutusele.

Direktiivi (EL) 2024/825 põhjenduses 28 on selgitatud, et ühtlustatud märgis tuleks esitada hästi märgatavalt ja seda tuleks kasutada viisil, mis võimaldab tarbijatel hõlpsasti kindlaks teha, millisel konkreetsetel kaubal on kogu kaupa hõlmav vastupidavusega seotud garantiid, mida tootja pakub ilma lisakuludeta ja rohkem kui kaheks aastaks. Selleks tuleks ühtlustatud märgis paigutada otse kauba pakendile, esitada märgis hästi märgatavalt riivil, kus asub sellise garantiiga hõlmatud kaup, või paigutada see otse kauba pildi kõrvale internetimüügi puhul. Vastupidavusega seotud garantiid pakuvad tootjad võivad ärilise eelise saamiseks ise paigutada ühtlustatud märgise otse kaubale või selle pakendile. Ettevõtjad peaksid tagama, et ühtlustatud märgis on selgelt nähtav.

VÕS §-i 14¹ täiendatakse veel lõikega 1⁴, mille kohaselt on täpsemad nõuded ühtlustatud märgise sisu ja kujunduse kohta reguleeritud Euroopa Komisjoni rakendusmääruses (EL) 2025/1960²⁰. Rakendusmääruse artikli 2 kohaselt peab direktiivi 2011/83/EL artikli 22a lõikes 1 osutatud ühtlustatud märgis olema kooskõlas määruse II lisas sätestatud kujunduse ja sisuga. Ühtlustatud märgise kujundus ja sisu on kujutatud ka käesoleva seletuskirja lisas 1.

Punktiga 3 lisatakse viimaks VÕS §-i 14¹ lõige 1⁵, mis sisaldab *parandatavushinde* terminit. Selle punktiga võetakse üle direktiivi 2011/83/EL artiklisse 2 lisatav punkt 14d. Lõike 1⁵ kohaselt väljendab parandatavushinne asja parandamise võimalikkust. Parandatavushinne on punktisumma, mis põhineb Euroopa Liidu tasandil kehtestatud ühtlustatud nõuetel.

Kuna Euroopa Komisjoni hinnangul ei sisaldanud direktiiv 2011/83/EL konkreetset nõuet anda tarbijatele teavet kaupade parandatavuse kohta, lisati direktiiviga (EL) 2024/825 eespool nimetatud direktiivi täpsustused müüdava kauba parandatavuse kohta. Kuna direktiiv 2011/83/EL nõudis pigem teabe esitamist „müügiärgsete teenuste“ kohta, „kui see on

²⁰ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2025/1960 seadusest tulenevat vastutust käsitleva ühtlustatud teate kujunduse ja sisu ning vastupidavusega seotud müügigarantiid ühtlustatud märgise kujunduse ja sisu kohta (ELT L, 2025/1960, 2.10.2025).

kohaldatav“, pidas komisjon vajalikuks lisada direktiivi kohustuse esitada tarbijatele teave, mis edendaks kaupade parandamist ja oleks suureks abiks selles, et tarbijad saaksid osaleda ringmajanduses. Komisjoni uuringud²¹ on näidanud, et kuni 80% ELi tarbijatest väidab, et neil on raske leida teavet selle kohta, kui lihtne on toodet parandada.

Hetkel on sellised ühtlustatud nõuded Euroopa Liidu tasandil kehtestatud ainult komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2023/1669. Nimetatud määruses on kehtestatud kohustuslikud märgised teatud toodetele, näiteks kodumasinatele, ja määruse kohaldamisala laiendati hiljuti teistele tootegruppidele, näiteks nutitelefonidele ja tahvelarvutitele. Parandatavuse klassi näidatakse selles määruses sätestatud märgisel mutrivõtme ja kruvikeeraja sümboliga. Määruse IV lisas on ka välja toodud, kuidas arvutatakse nutitelefonide ja tahvelarvutite parandatavuse indeks (IV lisa punkt 5). Hinne on seotud mitme kriteeriumiga, nt toote lahtivõetavus, varuosade ja vajalike tööriistade kättesaadavus. Nimetatud määruse kohaselt saab parandatavushinnet kuvada energiatõhususe märgise osana.

Eelnõu punktiga 4 täiendatakse VÕS §-i 14², mis reguleerib digitaalse sisu, digitaalse teenuse ja digitaalse elemendiga asja ja nendega seotud mõisteid. Viidatud sätet täiendatakse lõikega 8, mis defineerib tarkvarauuenduse mõiste - tarkvarauuendus on tasuta uuendus, sealhulgas turvauuendus, mis on vajalik digielemendiga asja, digisisu ja digiteenuste nõuetele vastavuse säilitamiseks.

Direktiivi (EL) 2024/825 põhjenduse 33 kohaselt peaksid selleks, et tarbijad saaksid teha teadlikumaid otsuseid ja et edendada tootjatevahelist konkurentsi digielementidega kauba vastupidavuse osas, kauba müüjad teavitama tarbijaid minimaalsest ajavahemikust, mille jooksul tootja kohustub pakkuma sellisele kaubale tarkvarauuendusi, väljendatuna kas ajavahemikuna või viitena kuupäevale. Seega on tarkvarauuenduse mõiste sätestamine seotud eelnõu punktidega 1, 6 ja 10, millega lisatakse vastavalt VÕS §-idesse 14¹, 48 ja 54 ettevõtja kohustus teavitada tarbijat digitaalse sisu, digitaalse teenuse ja digitaalse elemendiga asja puhul minimaalsest ajavahemikust, mille jooksul tootja või teenuse osutaja pakub uuendusi, kui tootja või teenuse osutaja teeb sellise teabe ettevõtjale kättesaadavaks.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt loodud eelnõus, mis võtab samuti üle direktiivi (EL) 2024/825 (nende muudatuste ülevõtmiseks, mis tehakse direktiivi 2005/29/EÜ), lisatakse tarbijakaitseseadusesse samuti tarkvarauuenduse mõiste.²² Lisatava TKS § 2 lg 1 punkti 14 kohaselt on tarkvarauuendus uuendus, mis on vajalik digielementidega kaupade, digisisu ja digiteenuste nõuetele vastavuse säilitamiseks, või funktsiooniuuendus. Võlaõigusseadusesse ja tarbijakaitseseadusesse lisatavad tarkvarauuenduse mõisted ei ole aga samasisulised. Tarkvarauuendus tarbijakaitseseaduse tähenduses on laiem, hõlmates endas ka funktsionaalsusuuendusi. Laiemat mõistet kasutatakse tarbijakaitseseaduses ebaausate kaubandustavade käsitlemiseks, näiteks kui uuendusi esitatakse tarbijale ekslikult kui ilmtingimata vajalikke või kui nende negatiivseid mõjusid ei avaldata. Tarkvarauuendus võlaõigusseaduse mõistes täidab aga tarbija lepingueelse teavitamise eesmärgi, et edastada teavet tasuta uuendustest, mis on vajalikud digielemendiga asja, digisisu ja digiteenuste nõuetele vastavuse säilitamiseks.

Eelnõu punktidega 5–8 täiendatakse VÕS §-i 48, mis reguleerib tarbijatele lepingueelse teabe andmise kohustust väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute puhul. Sellesse sättesse võeti üle

²¹ Euroopa Komisjon, Behavioural Study on Consumers' Engagement in the Circular Economy (Tarbijate ringmajandusse kaasatust käsitlev käitumisuuring), 2018, lk 81.

²² Tarbijakaitseseaduse ja lõhkematerjaliseaduse muutmise seadus 779 SE. <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/764c73b4-2361-40e9-9785-2f640c716336/tarbijakaitseseaduse-ja-lohkematerjaliseaduse-muutmise-seadus/>. Eelnõu § 1, punkt 1.

direktiivi 2011/83/EL artikli 6 osa, mis reguleerib lepingu eelse teabe andmise kohustust väljaspool ärruume sõlmitud lepingute puhul.

Punktiga 5 täiendatakse § 48 lõike 1 punkti 9 selliselt, et tulevikus tuleb kättetoimetamise osas teavitada tarbijaid ka keskkonnahoidlike kättetoimetamisvõimaluste kohta. Direktiivi (EL) 2024/825 põhjenduses 37 on selgitatud, et ettevõtjad peaksid teavitama tarbijaid ka keskkonnahoidlike kättetoimetamisvõimaluste olemasolust, kui see on kohaldatav. Kohaldatavus tähendab, et sellise teabe edastamine on kohustuslik juhul, kui ettevõtja keskkonnahoidlike kättetoimetamisvõimalusi üldse pakub või võimaldab. Keskkonnahoidlikud kättetoimetamisvõimalused võivad olla näiteks kauba tarnimine kaubajalggrattaga või elektrilise veokiga või saadetiste ühendamise võimalus.

Punktiga 6 täiendatakse § 48 lõiget 1 punktiga 18¹, mille kohaselt peab ettevõtja esitama tarbijale enne lepingu sõlmimist või selleks tarbija poolt siduva pakkumise tegemist selgel ja arusaadaval viisil ka digitaalse sisu, digitaalse teenuse või digitaalse elemendiga asja puhul teabe minimaalse ajavahemiku kohta, mille jooksul tootja või teenuse osutaja pakub uuendusi. Sisuliselt on tegemist sama kohustusega, mida käsitletakse siinse eelnõu punktis 1, ehk sarnane kohustus lisatakse ettevõtjale ka väljaspool ärruume sõlmitava lepingu puhul. Ettevõtja peab sellise teabe esitama tarbijale juhul, kui tootja teeb sellise teabe ettevõtjale kättesaadavaks.

Punktiga 7 lisatakse § 48 lõikesse 1 punkt 23. Lisatava punkti kohaselt peab ettevõtja muu hulgas esitama tarbijale enne lepingu sõlmimist lepingu eseme parandatavushinde, kui see on asjakohane. Sisuliselt on tegemist sama kohustusega, mis lisatakse ettevõtjale siinse eelnõu punktiga 2, ehk parandatavushinde esitamise kohustus on ka väljaspool ärruume sõlmitava lepingu puhul, kui tootja on selle teabe ettevõtjale esitanud. Kui parandatavushinne on toote juurde (nutitelefoni ja tahvelarvutite puhul) esitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2023/1669 kohaselt, on ettevõtja teavitamiskohustus VÕS § 48 lõikes 1 punktis 23 nimetatud teabe suhtes täidetud. See tähendab, et tarbija täiendav või korduv teavitamine parandatavushinde kohta ei ole nõutav. Asja parandatavushinne väljendab kauba parandamise võimalikkust ja see termin lisatakse siinse eelnõuga VÕS §-i 14¹ (vt punkt 3).

Punktiga 7 lisatakse VÕS § 48 lõikesse 1 samuti punkt 24, milles sätestatakse, et kui parandatavushinnet ei kohaldata, tuleb esitada teave lepingu eseme nõuetele vastavuse säilitamiseks vajalike varuosade kättesaadavuse, hinnangulise maksumuse ja tellimise korra kohta, parandus- ja hooldusjuhendi kättesaadavuse kohta ning parandamise piirangute kohta, kui tootja teeb sellise teabe ettevõtjale kättesaadavaks. Sisuliselt on tegemist sarnase kohustusega, mis lisatakse ettevõtjale eelnõu punktiga 2, ehk kirjeldatud teabe esitab ettevõtja, kui see on talle kättesaadav, ka väljaspool ärruumi sõlmitava lepingu puhul.

Punktiga 8 täiendatakse VÕS §-i 48 lõikega 1¹. Selle sättega võetakse üle direktiivi 2011/83/EL artikli 6 lõike 1 punkt 1, mille kohaselt peab ettevõtja tarbijale esitama meeldetuletuse kauba nõuetele mittevastavuse korral kehtiva seadusest tuleneva vastutuse kohta. Selleks tuleb kasutada direktiivi (EL) 2024/825 artiklis 22a osutatud ühtlustatud teadet. VÕS §-i 48 lisatava lõike 1¹ kohaselt tuleb § 48 lõike 1 punktides 18 ja 19 esitatud teave teha tarbijale teatavaks ühtlustatud teatega. Kui ühtlustatud teade on kasutusel, on täidetud ettevõtja teavitamiskohustus VÕS § 48 lõike 1 punktides 18 ja 19 esitatud teabe osas ja tarbija täiendav või korduv teavitamine ei ole nõutav. Ühtlustatud teate kohta vt täpsemalt siinse eelnõu punkti 3. Siinse punkti kohaselt peab ettevõtja ühtlustatud teadet kasutama ka väljaspool ärruume sõlmitava lepingu puhul.

Samuti täiendatakse §-i 48 lõikega 1², mis viitab Euroopa Komisjoni rakendusmäärusele (EL) 2025/1960, kus on täpsustatud nõuded ühtlustatud teate sisule ja kujundusele (vt ka eelnõu punkt 3). Ühtlustatud teate kujundus ja sisu on kujutatud ka käesoleva seletuskirja lisa 1.

Punktiga 7 lisatakse ka VÕS §-i 48 lõige 1³, mis reguleerib ühtlustatud märgise kasutamist. Kui tootja pakub tarbijale VÕS § 231 lõikes 5 nimetatud vastupidavusega seotud garantiid ja teeb selle teabe ettevõtjale kättesaadavaks, tuleb teave vastupidavusega seotud garantii kohta, selle kestus ja meeldetuletus, et lepingu eseme nõuetele mittevastavuse korral kehtib seadusest tulenev vastutus, teha tarbijale hästi märgatavalt teatavaks, kasutades ühtlustatud märgist. Sama kohustus lisatakse eelnõu punktiga 3 äriruumides sõlmitavatele lepingutele. Punkti 8 eesmärk on lisada sarnane teavitamiskohustus ka väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute korral.

Lisaks täiendatakse VÕS §-i 48 lõikega 1⁴, mille kohaselt sisalduvad ühtlustatud märgisele kehtivad täpsed nõuded direktiivi 2011/83/EL artiklis 22a nimetatud Euroopa Komisjoni rakendusmääruses (EL) 2025/1960 (vt ka eelnõu punkt 3). Ühtlustatud märgise kujundus ja sisu on kujutatud ka käesoleva seletuskirja lisa 1.

Eelnõu punktidega 9–12 täiendatakse VÕS §-i 54, mis reguleerib tarbijatele lepingueelse teabe andmise kohustust sidevahendi abil sõlmitavate lepingute puhul. Sellesse sättesse võeti üle direktiivi 2011/83/EL artikli 6 osa, mis reguleerib lepingueelse teabe andmise kohustust kauglepingute puhul.

Punktiga 9 täiendatakse VÕS § 54 lõiget 1 selliselt, et tulevikus tuleb kättetoimetamise osas teavitada tarbijaid ka keskkonnahoidlike kättetoimetamisvõimaluste kohta. Direktiivi (EL) 2024/825 põhjenduses 37 on selgitatud, et ettevõtjad peaksid teavitama tarbijaid ka keskkonnahoidlike kättetoimetamisvõimaluste olemasolust, kui see on kohaldatav. See tähendab näiteks kauba tarnimist kaubajalgrattaga või elektrilise veokiga või saadetiste ühendamise võimalust. Sama kohustus lisatakse eelnõuga ka väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute puhul (vt eelnõu punkt 5).

Punktiga 10 täiendatakse § 54 lõiget 1 punktiga 18¹. Punkti 18¹ kohaselt peab ettevõtja enne lepingu sõlmimist teavitama tarbijat digitaalse sisu, digitaalse teenuse ja digitaalse elemendiga asja puhul minimaalsest ajavahemikust, mille jooksul tootja või teenuse osutaja pakub uuendusi, kui tootja või teenuse osutaja teeb sellise teabe ettevõtjale kättesaadavaks. Sisuliselt on tegemist sama teavitamiskohustusega, mis on lisatud eelnõuga nii äriruumides sõlmitavate kui ka väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute puhul (vt eelnõu punktid 1 ja 6). VÕS § 54 täiendamiseks lisatakse ettevõtjale sama kohustus ka sidevahendi abil sõlmitava lepingu puhul.

Punktiga 11 lisatakse § 54 lõikesse 1 punkt 23, mis käsitleb parandatavushinde esitamist lepingueelse teabena. Kui tootja on ettevõtjale esitanud kauba parandatavushinde, peab ettevõtja selle tarbijale enne sidevahendi abil sõlmitavat lepingut teatavaks tegema. Sama kohustus lisatakse ettevõtjale siinse eelnõu punktiga 2 äriruumides sõlmitava lepingu korral ning punktiga 7 väljaspool äriruume sõlmitava lepingu korral. Kui parandatavushinne on (nutitelefonide ja tahvelarvutite puhul) esitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2023/1669 kohaselt, on ettevõtja teavitamiskohustus VÕS § 54 lõikes 1 punktis 11 nimetatud teabe suhtes täidetud. Delegeeritud määruse (EL) 2023/1669 VII ja VIII lisa on täpsustatud teabe esitamist kaugmüügi ja seadmete müümisel interneti kaudu. Näiteks internetimüügi puhul tuleb delegeeritud määruse (EL) lisa III kujutatud märgis (mis sisaldab ka parandatavushinnet) kujutada toote hinna lähedal ja seda võib teha pesaakna kaudu. Tootekirjeldus võib samuti olla esitatud kas pesaakna kaudu või viitega toodete andmebaasile EPREL. See ühtlasi tähendab, et tarbija täiendav või korduv teavitamine parandatavushinde kohta ei ole nõutav. Parandatavushinne väljendab asja parandamise võimalikkust ja see termin lisatakse võlaõigusseadusesse eelnõu punktiga 3.

VÕS § 54 lõikesse 1 lisatakse ka punkt 24, mis sätestab, et kui VÕS § 54 lõike 1 punkti 23 ei kohaldata, peab ettevõtja esitama tarbijale teabe lepingu eseme nõuetele vastavuse säilitamiseks vajalike varuosade kättesaadavuse, hinnangulise maksumuse ja tellimise korra ning parandus- ja hooldusjuhendi kättesaadavuse kohta ning parandamise piirangute kohta, kui tootja teeb

sellise teabe ettevõtjale kättesaadavaks. Sama kohustus lisatakse ettevõtjale siinse eelnõuga ka äriruumides sõlmitavate (vt punkt 2) ning väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute (vt punkt 7) puhul.

Punktiga 12 täiendatakse VÕS §-i 54 lõikega 1¹, mille kohaselt peab ettevõtja § 54 lõike 1 punktides 18 ja 19 sätestatud teabe esitamiseks kasutama ühtlustatud teadet. Ühtlustatud teade peab olema esitatud hästi märgatavalt ja sisaldama meeldetuletust, et kauba nõuetele mittevastavuse korral kehtib seadusest tulenev vastutus vastavalt VÕS § 218 lõikele 2, ning vastutuse kestust. Ühtlustatud teade on teade, mille esitamine müügikohas on kohustuslik ja mille eesmärk on suurendada tarbijate teadlikkust oma õigustest seoses müüja seadusest tuleneva vastutusega. Kui ühtlustatud teade on kasutusel, on täidetud ettevõtja teavitamiskohustus VÕS § 54 lõike 1 punktides 18 ja 19 esitatud teabe osas ja tarbija täiendav või korduv teavitamine ei ole nõutav. Ühtlustatud teate esitamise kohustus on ettevõtjal nii äriruumides sõlmitavate lepingute puhul (vt eelnõu punkt 3) kui ka väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute puhul (vt eelnõu punkt 8).

Samuti lisatakse VÕS §-i 54 lõige 1², mille kohaselt kehtestatakse VÕS § 54 lõikes 1¹ nimetatud ühtlustatud teate täpsemad nõuded Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL artiklis 22a nimetatud Euroopa Komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2025/1960. Nimetatud määrusele on viidatud ka eelnõu punktides 3 ja 8. Ühtlustatud teate kujundus ja sisu on kujutatud ka käesoleva seletuskirja lisa 1.

Punktiga 11 lisatakse ka VÕS §-i 54 lõige 1³. Nimetatud lõikega sätestatakse, et juhul, kui tootja pakub tarbijale VÕS § 231 lõikes 5 nimetatud vastupidavusega seotud garantiid ja teeb selle teabe ettevõtjale kättesaadavaks, tuleb ettevõtjal teave vastupidavusega seotud garantii kohta, selle kestus ja meeldetuletus, et lepingu eseme nõuetele mittevastavuse korral kehtib seadusest tulenev vastutus, teha tarbijale hästi märgatavalt teatavaks, kasutades ühtlustatud märgist. Sama teavitamiskohustus kehtib ettevõtjale nii äriruumides sõlmitavate lepingute (vt eelnõu punkt 3) kui ka väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute puhul (vt eelnõu punkt 8). Direktiivi 2011/83/EL artikli 5 lõike 1 punktiga ea ja artikli 6 lõike 1 punktiga la on ette nähtud, et kui tootja pakub teatava kauba puhul ilma lisakuludeta pikema kui kaheaastase kestusega kogu kaupa hõlmavat vastupidavusega seotud müügigarantiid ja teeb selle teabe kauplejale kättesaadavaks, peab kaupa müüv kaupleja teavitama tarbijaid müügigarantii olemasolust ja kestusest ning tuletama samas tarbijatele meelde, et neil on õigus tugineda ka müüja seadusest tulenevale vastutusele. Seda tuleb teha hästi märgatavalt, kasutades direktiivi 2011/83/EL artikli 22a lõikes 1 osutatud ühtlustatud märgist.

Lisaks täiendatakse VÕS §-i 54 lõikega 1⁴, milles viidatakse direktiivi 2011/83/EL artiklis 22a nimetatud Euroopa Komisjoni rakendusmäärusele (EL) 2025/1960. Nimetatud määrusega kehtestatakse täpsemad nõuded ühtlustatud märgise sisule ja kujundusele. Vastupidavusega seotud müügigarantii ühtlustatud nõudeid reguleerib nimetatud määruse artikkel 2, mille kohaselt direktiivi 2011/83/EL artikli 22a lõikes 1 osutatud ühtlustatud märgis peab olema kooskõlas määruse II lisa sätestatud kujunduse ja sisuga. Ühtlustatud märgise kujundus ja sisu on kujutatud ka käesoleva seletuskirja lisa 1.

Punktiga 13 muudetakse VÕS § 62² lõike 2 esimest lauset. Muudatuse tulemusena peab ettevõtja juhul, kui arvutivõrgu abil sõlmitud leping näeb ette maksekohustuse, tegema tarbijale lisaks VÕS § 62¹ lõikes 2 sätestatule selgelt ja esiletõstetult teatavaks VÕS § 54 lõike 1 punktides 4, 6, 10 ja 11 ning lõikes 1³ sätestatud teabe. Teisisõnu peab ettevõtja lisaks varasemalt sätestatule tarbijale tegema teatavaks ka vastupidavusega seotud garantii olemasolu, kui tootja seda tarbijale pakub, s.o viide § 54 lõikele 1³. Direktiivi (EL) 2024/825 põhjenduses 38 on selgitatud, et kui elektrooniliselt sõlmitav kaugleping paneb tarbijale maksekohustuse, peaks kaupleja teavitama selgelt ja hästi märgatavalt ühtlustatud märgisest, kui see on olemas, vahetult enne, kui tarbija teeb tellimuse, tagamaks, et tarbija võtab seda teavet arvesse.

Punktiga 14 muudetakse VÕSi normitehnilise märkuse direktiivi 2011/83/EL osa, ajakohastades seda direktiiviga (EL) 2024/825. Viimati mainitud direktiiviga täiendatakse tarbija õiguste direktiivi ja kuna selle kohta normitehniline märkus puudub, see lisatakse.

3.2. Eelnõu põhiseaduspärasus

Eelnõuga Eesti õiguses kavandavad muudatused on vajalikud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, mis on maksimaalselt harmoneeriv, ülevõtmiseks ning täiendavaid nõudeid ei kehtestata.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kavandatakse VÕSi täiendamist uue terminiga *parandatavushinne*. See termin tuleneb direktiivi (EL) 2024/825 artiklist 2, millega muudetakse tarbija õiguste direktiivi artiklit 2, lisades sinna punkti 14d. Termin lisatakse VÕS §-i 14¹ lõikesse 1⁵. Uus termin on vajalik, kuna seda kasutatakse eelnõus kavandatava nõude kirjeldamisel ja kohaldamisel.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/825 ja selle direktiivi alusel muudetava direktiiviga 2011/83/EL. Eelnõul ei ole puutumust teiste Euroopa Liidu õigusaktidega. Eelnõu ja nimetatud direktiivi sätete vastavustabel on lisatud seletuskirjale (lisa 2).

Kavandavad nõuded on vajalikud Euroopa Parlamendi ja nõukogu täisharmoneeriva direktiivi kohaldamiseks. Teisisõnu on liikmesriigid kohustatud üle võtma kõik direktiiviga (EL) 2024/825 tarbija õiguste direktiivi tehtavad muudatused ning lisanduvad nõuded. Tarbija õiguste direktiivi artikli 5 lõige 4 ja artikli 6 lõige 7 lubavad liikmesriikidel kehtestada täiendavaid teavitamishõudeid, kuid siinse eelnõuga ei sätestata rohkem, kui direktiivist (EL) 2024/825 tuleneb.

6. Seaduse mõjud

Eelnõu eesmärk on täiendada võlaõigusseaduse norme, mis puudutavad tarbijatele lepingueelse teabe andmist, ning võtta Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/825 muudetava direktiivi 2011/83/EL muudatused. Uuendatud õigusnormid tagavad, et tarbijad saavad tulevikus teha teadlikumaid ostuotsuseid ning aidata seeläbi kaasa kestlikumale tarbimisele.

Eelnõu puudutab kõiki **ettevõtjaid** (siin ja edaspidi seletuskirja kuuendas osas on ettevõtjate all silmas peetud eelkõige kaupade müüjaid ja teenuste osutajaid), kuna eelnõuga lisandub teabe esitamise kohustus seoses ühtlustatud teate kasutuselevõtuga. Ühtlustatud teate esitamine müügikohas on kohustuslik ja selle eesmärk on suurendada tarbijate teadlikkust oma õigustest seoses müüja seadusest tuleneva vastutusega. Samuti puudutab ettevõtjaid ühtlustatud märgise kasutuselevõtt, kuid see pole ettevõtjatele kohustuslik, vaid tuleb teha tarbijatele teatavaks vaid juhul, kui tootja pakub kaubale vabatahtlikult vastupidavusega seotud garantiid ning tootja annab selle info ettevõtjale. Samuti tuleb ettevõtjal eelnõu kohaselt esitada teavet tasuta tarkvarauuenduste pakkumise aja ja asja parandatavuse kohta, kui tootja on teinud selle info talle kättesaadavaks.

Komisjoni mõjuhinna²³ kohaselt peavad ettevõtjad seoses direktiivis (EL) 2024/825 sätestatud muudatustega tegema kohandusi, mis eeldatavasti lähevad maksma 9,1–10,4

²³ Ettepaneku „Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega üleminekul rohelisele majandusele, pakkudes paremat kaitset ebaausate tavade vastu ja paremat teavet“ lisaks olev mõjuanalüüs. https://commission.europa.eu/system/files/2022-03/4_1_186783_ia_sum_prop_em_co_en.pdf.

miljardit eurot. See tähendab, et keskmine ühekordne kulu ettevõtja kohta on 556–568 eurot, millele järgneb iga-aastane korduv kulu 64–79 eurot vaadeldaval ajavahemikul. Kulu ettevõtja kohta võib aga suureneva olenevalt ettevõtja suurusest. Tuleb ka arvestada, et direktiiviga (EL) 2024/825 muudetakse ka ebaausate kaubandustavade direktiivi ja nende muudatuste ülevõtmisega Eesti õigusesse tegeleb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Eespool nimetatud kulud on seotud peamiselt viimati nimetatud muudatustega.

Tasakaalustavaid meetmeid ettevõtjate halduskoormuse vähendamiseks on käsitletud sisukokkuvõttes (punkt 1). Lisaks sellele on ka iga kavandatava muudatuse juures käsitletud asjaolusid, kuidas muudatus võib ettevõtjate senist töökorraldust hõlbustada.

Üks osa ettevõtjaid, keda eelnõukohane seadus mõjutab, on **tootjad või teenuse osutajad**, kes esitavad ettevõtjatele teavet toodete vastupidavusega seotud garantii, parandatavuse ja tarkvarauuenduste kohta. Direktiivi ülevõtmise eelnõuga ei panda küll tootjatele nimetatud teabe esitamise kohustust, kuid toote kohta lisateabe esitamine peaks komisjoni hinnangul tooma ettevõtjale turueelise.

Eelnõukohane seadus puudutab ka **tarbijaid**, kellele kavandatavate muudatustega esitatakse müüdavate kaupade kohta rohkem teavet, et tarbijatel oleks lihtsam teha mõistlikke ja keskkonda hoidvaid valikuid. Tarbijad saaksid Euroopa Komisjoni hinnangul üldjuhul märkimisväärset kasu. Neil oleks võimalik teha paremaid otsuseid tänu sellele, et müügikohtades on paremini kättesaadav ja usaldusväärsem teave kauba vastupidavusega seotud tootja pakutava garantii kohta ning selle kohta, kui kaua pakutakse tasuta tarkvarauuendusi. Kui tootja teeb selle info kättesaadavaks, saavad tarbijad enne ostu ka hinnangu toote parandatavuse kohta. Samuti kaitseb eelnõukohane seadus paremini tarbijate õigusi, kuna tarbijatel on lihtsam näha, millistele toodetele pakub tootja vastupidavusega seotud pikendatud müügigarantiid.

Komisjoni mõjuhinnangus, mis koostati enne direktiivi väljatöötamist, on märgitud, et direktiiviga tehtavad muudatused peaksid suurendama tarbijate heaolu 12,5–19,4 miljardi euro võrra 15 aasta jooksul (keskmiselt ligikaudu 1 miljard eurot aastas).

Eelnõukohane seadus avaldab mõju ka **Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile**, kelle ülesanne on teha järelevalvet tarbijate kaitseks sätestatud nõuete täitmise üle ning suurendada nii tarbijate kui ka ettevõtjate teadlikkust sellistest nõuetest. Ka direktiivi ettepaneku aluseks olevas mõjuanalüüsis on märgitud, et liikmesriikide ametiasutustel tuleb kanda kulud, mis on seotud uute kohustuste täitmise tagamisega.

Eelnõuga kavandatavatel muudatustel ei ole mõju riigi julgeolekule, välissuhtlusele ega regionaalarengule ega sotsiaalset mõju.

Kavandatav I muudatus: ettevõtjad (kauba müüjad) võtavad kasutusele ühtlustatud teate tarbijate teavitamiseks sellest, milline on seadusest tulenev vastutus ja selle kestus, kui lepingu ese ei vasta nõuetele.

Muudatuse mõju valdkond: majanduslik mõju

Sihtrühm: ettevõtjad (kauba müüjad)

2024. aasta seisuga on Eestis majanduslikult aktiivseid ettevõtjaid kokku 159 747.²⁴ Ettevõtjate hulka, keda ühtlustatud teate kasutusele võtmise kohustus mõjutab, on aga keeruline kitsendada, sest see sõltub pakutava lepingu eseme liigist ja lepingu sõlmimise viisist. Esiteks on ühtlustatud teate kasutuselevõtt kohustuslik vaid kaupade müügi puhul, mistõttu ei ole see kohustuslik teenuse osutajatele. Teiseks on ühtlustatud teate kasutuselevõtt ka lepingu sõlmimise viisist – nn üldkorras lepingu sõlmimisel (vastavalt VÕS §-le 14¹), mis on eelkõige

²⁴ <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/majandus/ettevotete-majandusnaitajad>.

ettevõtja äriruumides sõlmitud lepingud, ei ole eelviidatud normis sisalduvate nõuete kohaldamisele välistusi (lähtudes lepingu esemest) ette nähtud. Küll aga on väljaspool äriruume sõlmitavate lepingute ja sidevahendi abil sõlmitavate lepingute puhul seaduses ette nähtud välistused, milliste lepingute sõlmimisele vastava jao sätteid ei kohaldata (VÕS § 47 lg 2 ja § 53 lg 2), näiteks hasartmängus osalemiseks, kinnisasja võõrandamiseks ja toiduainete, jookide või muude igapäevaseks tarbimiseks mõeldud asjade kohta, mis antakse üle ettevõtja sagedaste ja korrapäraste ringsõitude käigus tarbija elu-, asu- või töökohas. Näiteks jae- ja hulgikaubanduses tegutsevaid ettevõtjaid on Registrite ja Infosüsteemide Keskuse andmetel 06.01.2026 seisuga 22 964²⁵, kuid see annab vaid ligikaudse ülevaate sellest, kui paljud Eesti ettevõtjad võivad ühtlustatud teate kasutusele võtmise kohustusest olla mõjutatud (159 747 ettevõtjast oleks see ümardatult 14,4%).

Ettevõtjatele tekitab ühtlustatud teate kasutuselevõtmine lisakulusid, kuna selle esitamine müügikohas on kohustuslik. Teate eesmärk on suurendada tarbijate teadlikkust oma õigustest seoses müüja seadusest tuleneva vastutusega. Ühtlustatud teade tuleks esitada hästi märgatavalt, näiteks pilkupüüdvalt paigutatud plakatil poe seinal, kassade juures või veebimüügi korral üldise meeldetuletusena kaupa müüva ettevõtja veebisaidil. Ühtlustatud teadet peab tarbijatel olema kerge ära tunda ja mõista ning ettevõtjatel kerge kasutada ja taasesitada.

Seega tekitab teate kasutuselevõtmine ettevõtjatel, kellel on füüsilisel kujul pood, ühekordse kulu seoses ühtlustatud teate väljaprintimisega ja nähtavale kohale paigutamise. Direktiivi ülevõtva seaduse jõustumise järel kasutusele võetava ühtlustatud teate sisu ja kujunduse täpsemad nõuded on komisjoni rakendusmääruses (EL) 2025/1960 (vt ka käesoleva seletuskirja lisa 1). Lepingute puhul, välja arvatud internetipõhise kasutajaliidese kaudu sõlmitud kauglepingute puhul, on ühtlustatud teade kas värviline või mustvalge. Ühtlustatud teate miinimumsuurus on A4, kuid see võib olla trükitud ka suuremas formaadis (A3, A2, A1). Internetipõhise kasutajaliidese kaudu sõlmitud kauglepingute puhul on ühtlustatud teade seadusest tuleneva vastutuse kohta värviline. Kuna tegemist on ühekordse kuluga, ei ole see suure mõjuga.

Kuigi ühtlustatud teate kasutuselevõtt suurendab ettevõtjate halduskoormust, kaasneb direktiivis ja eelnõus ettenähtud muudatustega ettevõtjatele ka positiivne mõju. Kuna ühtlustatud teate põhieesmärk on tarbijate seas seadusest tulenevast vastutusest teadlikkuse parandamine, vähenevad omakorda näiteks tarbijate päringud ettevõtjatele ja hoitakse ära vaidlusi vastutuse kestuse üle. Oluline on ka märkida, et muid kulusid peale ühtlustatud teate müügikohta paigaldamise või selle e-poes kujutamise, näiteks täiendavaid tööjõukuluseid, ettevõtjatele ei teki. Kuigi ühtlustatud teade peab eelnõu kohaselt olema esitatud hästi märgatavalt, on selle spetsiifilisemad nõuded ja üldine kujundus ette nähtud rakendusmäärusega (EL) 2025/1960. Seega ei pea ettevõtjad palju rõhku panema sellele, mis kujunduse, suuruse või šriftiga seadusest tuleneva vastutuse kohta olev info peab olema – oluline on rakendusmääruse (EL) 2025/1960 kohase teate kujutamine hästi märgataval viisil.

Ühtlustatud teate kasutuselevõtmise eest vastutab ettevõtja ja selle kasutusele võtmise kohustuse täitmata jätmise korral saab TTJA teha ettevõtjale kas ettekirjutise või vastavalt TKS § 74² lõikele 1 karistada rahatrahviga.

Sihtrühm: tarbijad

Ühtlustatud teate kasutusele võtmine mõjutab tervet Eesti elanikkonda, kuid praktiliselt on need muudatused näiteks kõige noorematele ühiskonna liikmetele vähetähtsad. Arvestades vanuserühmaks alates 15. eluaastast, võib seega eelnõu mõjutada 84,4% Eesti elanikkonnast. Mõju tarbijatele väljendub selles, et tarbijad on paremini teadlikud neile seadusega tagatud

²⁵ https://ariregister.rik.ee/est/statistics/fields_of_activity.

õigustest. Kuna komisjoni uuringud on näidanud, et tarbijad pole sageli teadlikud neile direktiivist (EL) 2019/771 tulenevatest õigustest, tuleks pärast eelnõukohase seaduse jõustumist ühtlustatud teatega jagada tarbijatele infot neile seadusest tulenevate õiguste kohta olukorras, kui ostetav toode ei vasta seadusest tulenevatele nõuetele.

Mõju riigiasutustele ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Mõju riigiasutustele seisneb selles, et Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) kui tarbija õiguste üle järelevalvet tegev asutus peab eelnõukohase seaduse jõustudes hakkama tegema järelevalvet ka ühtlustatud teate kasutuselevõtmise üle. Seega suureneb mõnevõrra TTJA töökoormus (vt täpsemalt seletuskirja punkti 7). Samuti tuleks ühtlustatud teate kasutuselevõtmisest tarbijaid ja ettevõtjaid teavitada ehk see eeldab vähemalt ühekordset teavitust selle kohta, mida ühtlustatud teade endast kujutab ja mis kasu mõlemad sihtrühmad sellest saavad.

Kohaliku omavalitsuse tegevust seaduse rakendamine ei mõjuta.

Kavandata II muudatus: kui tootja pakub kaubale vastupidavusega seotud garantiid, teavitatakse tarbijat sellest ühtlustatud märgisega.

Muudatuse mõju valdkond: majanduslik mõju

Sihtrühm: ettevõtjad (kauba müüjad)

Mõju ettevõtjatele on sarnane nagu ühtlustatud teate kasutusele võtmisel, seega ka ühtlustatud märgise kasutusele võtmise puhul saab lähtuda Eestis majanduslikult aktiivsetest ettevõtjatest (kokku 159 747²⁶). Nagu ühtlustatud teate puhul, esinevad ka ühtlustatud märgise kasutusele võtmisel kitsendused olenevalt pakutava lepingu eseme liigist ja lepingu sõlmimise viisist (vt kavandata I muudatus). Samas seisneb ühtlustatud märgise puhul erinevus selles, et selle kasutuselevõtt ei ole muude eelnimetatud nn üldiste eelduste täitumise korral igal juhul nõutav. See tuleb esitada vaid juhul, kui tootja otsustab tootele pakkuda lisaks seadusest tulenevale garantiile ka vastupidavusega seotud müügiгарантиid. Seaduse jõustumise järel saab ettevõtjalt nõuda, et ta teavitaks tarbijaid tootja pakutavast vastupidavusega seotud garantiist ja selle kestusest. Ettevõtjalt ei tohi aga nõuda sellise teabe aktiivset küsimist tootjalt, näiteks tootepõhistelt veebisaitidelt otsimist. Seega peab teave jõudma ettevõtjani otse tootjalt. Mõjutatud ettevõtjate kindlaksmääramisel võib lähtuda ka tootjatest, kes võivad sellist vastupidavusega seotud müügiгарантиid pakkuda – näiteks elektriseadmete tootjad (Eestis 2024. seisuga 175 tootjat), arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootjad (Eestis 2024. aasta seisuga 150 tootjat), transpordivahendite tootjad (Eestis 2024. aasta seisuga 236 tootjat), mööblitootjad (Eestis 2024. aasta seisuga 893 tootjat) ja muud.²⁷ Tootja vastupidavusega seotud müügiгарантиist tuleb eelnimetatud tingimustel tarbijat teavitada ka juhul, kui tootja ei asu Eestis ja vastupidavusega seotud müügiгарантиi vastab direktiivi (EL) 2019/771²⁸ artikli 17 tingimustele. Seejuures tuleb märkida, et vastupidavusega seotud müügiгарантиi pakkumine ei ole tootjatele kohustuslik, seega iga asjakohase tootja puhul ei saa seda eeldada.

Ühtlustatud märgis tuleks esitada hästi märgatavalt ja seda tuleks kasutada viisil, mis võimaldab tarbijatel hõlpsasti kindlaks teha, millisel konkreetsel kaubal on kogu kaupa hõlmav vastupidavusega seotud garantiid, näiteks paigutades märgise otse selle kauba pakendile,

²⁶ <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/majandus/ettevetete-majandusnaitajad>.

²⁷ Ettevõtete majandusnäitajad tegevusala ja tööga hõivatud isikute arvu järgi. https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_ettevetete-majandusnaitajad_ettevetete-tulud-kulud-kasum_aastastatistika/EM001.

²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/771, 20. mai 2019, kaupade müügiгарантиid teatavate aspektide kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/44/EÜ (ELT L 136, 22.05.2019, lk 28–50).

esitades märgise hästi märgatavalt riivil, kus asub sellise garantiiga hõlmatud kaup, või paigutades selle otse kauba pildi kõrvale internetimüügi puhul. Selliseid vastupidavusega seotud garantiisid pakkuvad tootjad võivad ärilise eelise saamiseks ise paigutada ühtlustatud märgise otse konkreetsele kaubale või selle pakendile. Ettevõtjad peaksid tagama, et ühtlustatud märgis on selgelt nähtav. Kui ettevõtjad järgivad ühtlustatud teate esitamisel eelnimetatud nõudeid, on nad täitnud oma lepingueelse teavitamise kohustuse märgisel sisalduva teabe osas.

Komisjoni mõjuanalüüsis on leitud, et ettevõtjatele tekitab vastupidavusega seotud garantii kohta teabe esitamine lisakulusid. Võrreldes ühtlustatud teatega võib koormus ettevõtjatele kujuneda suuremaks – kui ühtlustatud teate puhul piisab näiteks füüsilise poe puhul ühest väljaprintitud lehest, siis ühtlustatud märgise kasutamine on tootepõhine. See tähendab, et olenemata ühtlustatud märgise asetamise kohast peab see olema seostatav konkreetse tootega, mis tähendab mitme lehe või muu märgise paigutamist. Need kulud peaksid siiski olema piiratud ning ehkki kulud kanduvad tõenäoliselt üle tarbijatele, ei peaks need eelduste kohaselt avaldama kahjulikku mõju nõudlusele, eriti kuna tarbijad maksavad märksa meelsamini toodete eest, mis kestavad kauem või mida on kergem parandada.

Seega tekitab ühtlustatud märgise kasutuselevõtmine ettevõtjatel, kellel on füüsilisel kujul pood, kulu seoses ühtlustatud märgise väljaprintimisega ja nähtavale kohale paigutamise, kui tootja seda ise vabatahtlikult ei tee. Direktiivi üle võtva seaduse jõustumise järel kasutusele võetava ühtlustatud märgise sisu ja kujunduse täpsemad nõuded on sätestatud komisjoni rakendusmääruses (EL) 2025/1960. Lepingute puhul, välja arvatud internetipõhise kasutajaliidese kaudu sõlmitud kauglepingute puhul, on märgise suurus vähemalt 95 × 100 mm. Kui märgis on suurem, tuleb kogu märgis esitada ilma selle osi moonutamata, muutmata või eraldamata. Lepingute puhul, välja arvatud internetipõhise kasutajaliidese kaudu sõlmitud kauglepingute puhul, on ühtlustatud märgis kas värviline või mustvalge. Internetipõhise kasutajaliidese kaudu sõlmitud kauglepingute puhul on vastupidavusega seotud müügigarantii ühtlustatud märgis värviline.

Nagu ühtlustatud teate puhul, võivad direktiivist ja eelnõust tulenevad muudatused mõjuda ettevõtjatele ka positiivselt. Kuna ühtlustatud märgis on tootepõhine, on tarbijatel parem arusaam sellest, milliste toodete puhul saab vastupidavusega seotud müügigarantiile tugineda, ja seeläbi pöörduakse vaidluse tekkimise korral õige osapoole poole. Kuigi ka ühtlustatud märgis peab eelnõu kohaselt olema esitatud hästi märgatavalt, on selle spetsiifilisemad nõuded ja üldine kujundus ette nähtud rakendusmäärusega (EL) 2025/1960 (vt ka käesoleva seletuskirja lisa 1). Seega ei pea ettevõtjad palju rõhku panema sellele, mis kujunduse, suuruse või šriftiga vastupidavusega seotud müügigarantii info on esitatud. Lisaks võivad ühtlustatud märgise kasutusele võtmisega väheneda tarbijate päringud ettevõtjatele ja välditakse vaidlusi vastutuse kestuse üle. Ka siin tuleb märkida, et muid kulusid peale ühtlustatud teate müügikohta toote juurde või peale paigutamise või selle e-poes kujutamise kulude, näiteks täiendavaid tööjõukulusid, ettevõtjatele ei teki.

Ühtlustatud märgise kasutuselevõtmise eest vastutab ettevõtja. Selle kohustuse täitmist kontrollida võib olla keeruline, kuna see sõltub sellest, kas tootja on teabe vastupidavusega seotud müügigarantii kohta ettevõtjale kättesaadavaks teinud, st ettevõtjale ei ole etteheidetav näiteks see, et ta ise teavet ei otsinud või ei küsinud. Küll aga on ühtlustatud märgise kasutusele võtmise kohustuse täitmine kontrollitav näiteks viisil, et TTJA teeb päringu tootjale ja uurib, kas teave vastupidavusega seotud müügigarantii pakkumise kohta on ettevõtjale kättesaadavaks tehtud. Sisend kontrollimiseks võib tulla näiteks juhul, kui teised ettevõtjad (edasimüüjad) kasutavad ühtlustatud märgist, või kui järelevalveorganile teeb vastava tähelepaneku tarbija, kes on teabe vastupidavusega seotud müügigarantii kohta ise saanud. Ühtlustatud märgise kasutusele võtmise kohustuse täitmata jätmise korral saab TTJA teha ettevõtjale kas ettekirjutuse või vastavalt TKS § 74² lõikele 1 karistada rahatrahviga.

Sihtrühm: tarbijad

Ühtlustatud teate kasutusele võtmine mõjutab tervet Eesti elanikkonda, kuid praktiliselt on need muudatused näiteks kõige noorematele ühiskonna liikmetele vähetähtsad. Arvestades vanuserühmaks alates 15. eluaastast, võib seega eelnõu mõjutada 84,4% Eesti elanikkonnast. Mõju tarbijatele väljendub selles, et tarbijatel on edaspidi enne lepingu sõlmimist lihtsam võrrelda kaupu ja teha paremini läbimõeldud tehinguotsuseid. Lisaks saavad tarbijad aidata kaasa rohepöördele, kuna pärast seadusemuudatuste jõustumist on ettevõtjatel kohustus esitada toote vastupidavusega seotud garantii kohta teavet juhul, kui tootja seda konkreetse toote kohta pakub. Et vältida tarbijate hulgas segaduse tekkimist vastupidavusega seotud müügigarantii ja seadusest tuleneva vastutuse vahel, on ühtlustatud teatel meeldetuletus seadusest tuleneva vastutuse kohta.

Mõju riigiasutustele ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Nagu eelnõus kavandatava I muudatuse puhul, seisneb mõju riigiasutustele selles, et TTJA kui tarbija õiguste üle järelevalvet tegev asutus peab eelnõukohase seaduse jõustudes hakkama tegema järelevalvet ka ühtlustatud märgise kasutuselevõtmise üle. See hõlmab TTJA kontrolli selle üle, kas ettevõtja peab üldse ühtlustatud märgist kasutama (näiteks päringute tegemine tootjatele, aga tihti on info vastupidavusega seotud garantii kohta ka avalikult kättesaadav), ning ka seda, et kui ettevõtja on ühtlustatud märgise kasutusele võtnud, siis kas ta on seda teinud nõuetekohaselt. Seega suureneb TTJA töökoormus (vt täpsemalt seletuskirja punkti 7). Samas ei ole ühtlustatud märgis kohustuslik, vaid see võetakse kasutusele vaid juhul, kui tootja on otsustanud tootele pakkuda täiendavat lisakuludeta vastupidavusega seotud garantiid.

Samuti tuleks ühtlustatud märgise kasutuselevõtmisest tarbijaid teavitada, mis eeldab vähemalt ühekordset teavitust, miks on toodetel uus märgis, mida see tähendab ning mis kasu tarbijad sellest saavad.

Kohaliku omavalitsuse tegevust seaduse rakendamine ei mõjuta.

Kavandatav III muudatus: tarbijate teadlikumate tehinguotsuste soodustamiseks esitavad ettevõtjad (kauba müüjad) lepingu eseme kohta tootja antud parandatavushinde, kui see on asjakohane.

Muudatuse mõju valdkond: majanduslik mõju

Sihtrühm: ettevõtjad (kauba müüjad)

Mõjutatud sihtrühmaks on ettevõtjad, kes peavad seaduse jõustudes hakkama esitama lepingueelse infona lisaks seaduses olevale teabele infot toote parandatavuse kohta. Eelnõu koostamise hetkel on sellised ühtlustatud nõuded Euroopa Liidu tasandil kehtestatud ainult komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2023/1669. Nimetatud määruses on kehtestatud kohustuslikud märgised teatud toodetele, näiteks kodumasinadele, ja määruse kohaldamisala laiendati hiljuti teistele tootegruppidele, näiteks nutitelefonidele ja tahvelarvutitele. Kui varem oli teatud kategooria toodete puhul kohustuslik näiteks energiamärgis, siis eelviidatud delegeeritud määrusega lisandus esimest korda kohustus nutitelefonide ja tahvelarvutite puhul märkida parandatavushinne. Sellest tuleneb, et eelnõu koostamise ajal mõjutab parandatavushinde esitamise kohustus vaid ettevõtjaid, kes müüvad nutitelefone ja tahvelarvuteid. Parandatavushinde esitamise kohustust teatud tootekategooriate järgi kavatakse aga Euroopa Liidu tasemel laiendada, eelkõige (kuid mitte ainult) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/1781 (millega kehtestatakse kestlike toodete ökodisaininõuete sätestamine raamistik, muudetakse direktiivi (EL) 2020/1828 ja määrust (EL) 2023/1542 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/125/EÜ). Seega võib olenevalt müüdava toote kategooriast parandatavushinde esitamise nõue mõjutada rohkemaid ettevõtjaid.

Teavet tuleks anda tarbijatele selgel ja arusaadaval viisil. Et tarbijad saaksid teha teadlikke tehinguotsuseid ja valida kaupu, mida on lihtsam parandada, peaksid ettevõtjad enne lepingu sõlmimist esitama kõigi kaubaliikide kohta ka kauba parandatavushinde sellisena, nagu tootja on selle esitanud ja kindlaks määranud liidu tasandil.

Ettevõtjad peaksid juhul, kui parandatavushinne ei ole liidu tasandil kindlaks määratud, esitama tootja antud muu asjakohase teabe paranduse kohta, näiteks teabe kauba nõuetele vastavuse säilitamiseks vajalike varuosade kättesaadavuse, hinnangulise maksumuse ja tellimise korra kohta, parandus- ja hooldusjuhendite kättesaadavuse kohta ning parandamise piirangute kohta, tagamaks, et tarbijad on ostetava kauba parandatavusest hästi informeeritud.

Kuna juba praegu on tarbijaga lepinguelseid läbirääkimisi pidaval ettevõtjal kohustus teha tarbijale enne lepingu sõlmimist teatavaks hulk infot, siis ühe teabe lisandumine ettevõtjaid märkimisväärselt ei mõjuta. Pealegi peab ettevõtja parandatavushindest teavitama vaid juhul, kui tootja on selle teabe talle esitanud.

Eelkõige kauba puhul peaks ettevõtja edastama tarbijatele teabe, mille tootja on ettevõtjale esitanud või kavatses muul viisil tarbijale enne lepingu sõlmimist hõlpsasti kättesaadavaks teha, märkides selle tootele endale, selle pakendile või märgisele või etiketile, millega tarbija tavaliselt enne lepingu sõlmimist tutvub. Tootjate endi huvides on esitada teave parandatavushinde kohta ennetavalt, et saada ärieline eelis.

Seega tekitab parandatavuse kohta teabe esitamist puudutav muudatus ettevõtjatele teatavaid lisakulusid, mis on asjakohaste tootegruppide puhul seotud parandatavushinde kujutamisega kas toote enda peal, pakendil, märgisel või etiketil. Need kulud peaksid siiski olema piiratud ja ehkki kulud kanduvad tõenäoliselt üle tarbijatele, ei peaks need eelduste kohaselt avaldama kahjulikku mõju nõudlusele, eriti kuna tarbijad maksavad märksa meelsamini toodete eest, mis kestavad kauem või mida on kergem parandada.

Tarbijate teadlikumad ostuotsused lähtudes kauba parandatavusest väldivad hiljem ka võimalikke vaidluseid, mis omakorda võib ettevõtjate koormust sellest aspektist leevendada. Parandatavushinde esitamine ei too ettevõtjatele juurde ka märkimisväärseid kulusid, eriti arvestades asjaolu, et selle esitamine on tootja kohustus.

Tarbijale parandatavushinde kättesaadavaks tegemise eest vastutab ettevõtja. Ühest küljest on antud kohustuse täitmise kontroll siinse eelnõu koostamise ajal lihtne, kuna parandatavushinne peab olema kujutatud ainult nutitelefoni ja tahvelarvuti. Ka edaspidi määratakse Euroopa Liidu tasandil kindlaks teatud tootekategooriad, mille puhul peab parandatavushinde esitama. Lisaks sellele on kindlaks määratud konkreetset meetmed parandatavushinde arvutamiseks ehk see on lihtsasti kontrollitav. Teisalt on aga ettevõtja kohustuse täitmine taaskord sõltuvuses tootjast ehk ettevõtja peab parandatavushinde tarbijale tegema teatavaks siis, kui tootja on selle talle esitanud. Seega kui näiteks mõne tootja puhul on teada, et nende toodete (nutitelefoni ja tahvelarvuti) parandatavushinne on määratud, kuid konkreetne ettevõtja seda ei kajastata, siis saab tootjale päringu teel välja uurida, kas parandatavushinne on ettevõtjale ka esitatud. Parandatavushinde tarbijale teatavaks tegemise kohustuse rikkumisel saab TTJA teha ettevõtjale kas ettekirjutise või ka vastavalt TKS § 74² lg-le 1 karistada rahatrahviga.

Sihtrühm: tarbijad

Ühtlustatud teate kasutusele võtmine mõjutab tervet Eesti elanikkonda, kuid praktiliselt on antud muudatused näiteks kõige noorematele ühiskonna liikmetele vähetähtsad. Arvestades vanuserühmaks alates 15. eluaastast, võib seega eelnõu mõjutada 84,4% Eesti elanikkonnast. Tarbijatele avaldab muudatus positiivset mõju, kuna nad saavad muudatuse jõustumisel teha teadlikumaid tehinguotsuseid ja valida kaupu, mida on lihtsam parandada. Sellega on võimalik

vähendada üldist tarbimist, kui tooteid ei pea tulevikus ära viskama ja uusi soetama, vaid juba ostes on teada, mil määral on neid võimalik tulevikus vajaduse korral parandada.

Mõju riigiasutustele ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

TTJA-l tuleb järelevalveasutusena hakata esiteks kontrollima, kas ettevõtjal on üldse kohustus parandatavushinnet esitada, st kas tootja on selle esitanud ja kas see on kindlaks määratud Euroopa Liidu tasandil. Teiseks peab TTJA hetkel kontrollima parandatavushinde olemasolu vaid nutitelefonidel ja tahvelarvutitel. Nõuded nutitelefonide ja tahvelarvutite kasutamiseks on komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2023/1669 ning turujärelevalve eesmärgil tehtava kontrolli menetlus sama määruse IX lisas. Seega suureneb TTJA töökoormus (vt täpsemalt seletuskirja punkti 7).

Kavandatav IV muudatus: digitaalse sisu, digitaalse teenuse ja digitaalse elemendiga asja puhul teavitatakse tarbijaid ajavahemikust, mille jooksul on uuendused kättesaadavad.

Muudatuse mõju valdkond: majanduslik mõju, IT ja infoühiskond

Sihtrühm: ettevõtjad

Kavandatav muudatus mõjutab ettevõtjaid, kes müüvad digielementidega kaupa, digisisu ja digiteenuseid, kuna muudatuse jõustudes tuleb neil teavitada tarbijaid ajavahemikust, mille jooksul on tasuta tarkvarauuendused kättesaadavad.

Digitaalne sisu on andmed, mis on koostatud ja mis antakse üle digitaalsel kujul. Mõiste on lai, hõlmates näiteks arvutiprogramme, rakendusi, video-, heli- ja muusikafaile, digimänge, e-raamatuid või muid e-väljaandeid. Digitaalne teenus on teenus, mis võimaldab tarbijal digitaalsel kujul andmeid luua, töödelda või salvestada või neile juurde pääseda või mis võimaldab jagada tarbija või teiste digitaalse teenuse kasutajate üles laaditud või loodud digitaalsel kujul andmeid või teha nendega muid toiminguid. See võib hõlmata teenusena pakutavat tarkvara, nagu video- ja helifailide jagamine ja muu failide majutamine, tekstitöötlus ja mängud, mida pakutakse pilvandmetöötluse keskkonnas ja sotsiaalmeedias. Lisaks on digitaalseks teenuseks voogedastusteenused (Netflix, Spotify), samuti digi-TV, sotsiaalmeediateenused (Instagram, Facebook), veebipõhised numbrivabad isikutevahelise side teenused (WhatsApp, Zoom) jne. Eestis on sellist teenust pakuvad suuremad ettevõtjad AS Telia Eesti, Elisa Eesti AS ja AS Tele2, eelkõige oma digi-TV ja voogedastusteenusega. Nõuetele on allutatud ka eelnimetatud ja muud välismaised ettevõtjad, kuna ka nende Eesti tarbijatele pakutavad teenused peavad vastama kehtestatud nõuetele. Digitaalse elemendiga asi on vallasasi, mis sisaldab digitaalset sisu või digitaalset teenust või millega selline sisu või teenus on ühendatud sellisel viisil, et selle puudumise korral ei täidaks asi oma otstarvet. Need võivad olla näiteks nutiseadmed (nutiteler, nutikell), tarkvara sisaldavad kodumasinad ja mänguasjad, navigatsioonisüsteemiga auto jne.²⁹

Ettevõtjal on kohustus esitada see teave ainult siis, kui tootja või teenuseosutaja on sellise teabe talle kättesaadavaks teinud. Samas on juba praegu ettevõtjatel digitaalse sisu ja digitaalse teenuse puhul uuenduste kohta teabe esitamise kohustus, seega pole kavandatav muudatus olulise mõjuga. Kehtivas võlaõigusseaduses on sätestatud uuenduste kohta teabe andmise kohustus siis, kui leping digitaalse sisu, digitaalse teenuse või digitaalse elemendiga asja müümiseks on juba sõlmitud. Muudatused toovad kaasa selle, et ettevõtjal on kohustus tarbijat teavitada ajavahemikust, mil tasuta tarkvarauuendused on kättesaadavad, juba enne lepingu sõlmimist. Tarbija lepingueelne teavitamine minimaalsest uuenduste ajavahemikust tagab

²⁹ Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seadus (digitaalse sisu, tarbijalemüügi ning muudetud tarbija õiguste direktiivide ülevõtmine) 404 SE. <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/18196fee-86c7-4116-aa70-11449eba0364/>.

tarbijate teadlikud ostuotsused ja seeläbi hoiab ära vaidlusi ettevõtjatega, leevendades selle võrra ka ettevõtjate koormust.

Digitaalse sisu, digitaalse teenuse või digitaalse elemendiga asja puhul vastutab ettevõtja selle eest, et minimaalne uuenduste ajavahemik oleks tarbijale teatavaks tehtud. Kuna ka see kohustus kehtib vaid tingimusel, et tootja või teenuse osutaja teeb sellise teabe ettevõtjale kättesaadavaks, ei ole see näiteks kontrolltehingut tehes nii lihtsasti kontrollitav. Ka selle puhul on võimalik teha päring tootjale või teenuse osutajale selle kohta, kas minimaalne uuenduste ajavahemik on ettevõtjale kättesaadavaks tehtud. Eelnimetatud kohustuse täitmata jätmise korral saab TTJA teha ettevõtjale kas ettekirjutise või ka vastavalt TKS § 74² lõikele 1 karistada rahatrahviga.

Sihtrühm: tarbijad

Ühtlustatud teate kasutusele võtmine mõjutab tervet Eesti elanikkonda, kuid praktiliselt on need muudatused näiteks kõige noorematele ühiskonna liikmetele vähetähtsad. Arvestades vanuserühmaks alates 15. eluaastast, võib seega eelnõu mõjutada 84,4% Eesti elanikkonnast. Tarbijatele mõjub kavandatav muudatus positiivselt, kuna võimaldab neil teha teadlikumaid otsuseid digielementidega kauba puhul. Tarbijad saavad muudatuse jõustudes info vajalike tarkvarauuenduste kohta selgel viisil, mis võimaldab minimaalseid ajavahemikke võrrelda.

Mõju riigiasutustele ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

TTJA-l tuleb järelevalveasutusena hakata kontrollima, kas ettevõtjad on teavitanud ajavahemikust, mil tasuta tarkvarauuendused on kättesaadavad. Seega suureneb TTJA töökoormus (vt täpsemalt seletuskirja punkti 7). Iseenesest ei puuduta muudatus kõiki ettevõtjaid, vaid neid, kes müüvad digielementidega kaupa, digisisu või digiteenuseid. Teisalt tuleb TTJA-l enda jaoks fikseerida, millised ettevõtjad seda kohustust järgima peavad (st digielementidega kauba, digisisu jms müüjad).

Teave tasuta tarkvarauuenduste kohta tuleb lisada vaid juhul, kui tootja on sellise teabe ettevõtjale kättesaadavaks teinud. See tähendab, et kuigi sellise teabe esitamise kohustus pole „absoluutne“, peab TTJA järelevalve tegemisel tõenäoliselt hakkama uurima ettevõtjatelt, kes seda ajavahemikku esitanud pole, kas nad on tootjalt sellise info saanud. See võib omakorda koormust suurendada.

Kavandatav V muudatus: ettevõtjad (kauba müüjad) teavitavad tarbijaid keskkonnahoidlike kättetoimetamisvõimaluste olemasolust, kui see on asjakohane.

Muudatuse mõju valdkond: majanduslik mõju, mõju keskkonnale

Sihtrühm: ettevõtjad (kauba müüjad)

Kavandatav muudatus mõjutab eelkõige neid ettevõtjaid, kes tegelevad jae- või hulgimüügiga interneti teel. E-poode on Eestis üle 9000. Kavandatav muudatus lisab ettevõtjatele ühe lepinguelse teabe esitamise kohustuse, kuid vaid siis, kui see on kohaldatav. Kui kaupa on võimalik tarnida keskkonnahoidlikke viise kasutades, peaks ettevõtja sellest tarbijat teavitama. Kuna ettevõtjad jagavad juba praegu tarne kohta tarbijale infot, ei ole kavandatav muudatus suure mõjuga.

Ettevõtja vastutab keskkonnahoidlikest kättetoimetamisvõimalustest teavitamise eest ning seda juhul, kui ettevõtja pakub sellist võimalust ise või kolmanda isiku postiteenuse kaudu. Eelnimetatud kohustuse täitmata jätmise eest saab TTJA teha ettevõtjale kas ettekirjutise või vastavalt TKS § 74² lõikele 1 karistada rahatrahviga.

Sihtrühm: tarbijad

Ühtlustatud teate kasutusele võtmine mõjutab tervet Eesti elanikkonda, kuid praktiliselt on need muudatused näiteks kõige noorematele ühiskonna liikmetele vähetähtsad. Arvestades vanuserühmaks alates 15. eluaastast, võib seega eelnõu mõjutada 84,4% Eesti elanikkonnast. Kavandatav muudatus mõjutab tarbijaid, kelle ostetavat kaupa on võimalik tarnida keskkonnahoidlikult. Seega on muudatuse jõustudes tarbijal võimalik teha keskkonnahoidlikum valik, kui see on konkreetse toote puhul asjakohane. Antud muudatus võib aga mõjuda ka tarbimist suurendavalt. Üks direktiivi põhjenduses 37 nimetatud keskkonnahoidlike kättetoimetamisviise on saadetiste ühendamine. Saadetiste ühendamise võimalusest teavitamist võidakse sageli kasutada muu hulgas selleks, et müüki suurendada, kutsudes tarbijaid tellimusele täiendavaid tooteid lisama. See võib omakorda soodustada ebavajalikku ületarbimist.

Mõju riigiasutustele ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Keskkonnahoidlike kättetoimetamisviiside olemasolust teavitamise üle teeb järelevalvet TTJA. Tõenäoliselt hõlmab selliste väidete kontroll pigem seda, et ettevõtja ei esitaks valeväiteid keskkonnahoidlike kättetoimetamisviide kohta – see haakub ka direktiivist (EL) 2024/825 tuleneva tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõuga, mille üks eesmärkidest ja seeläbi mõjudest on rohepesu vastu võitlemine, mis väljendub selles, et keelatakse kauplejatel oma tooteid/teenuseid või organisatsiooni ennast presenteerida keskkonnasõbralikuna olukorras, kus kaubad/teenused või ettevõtja ise seda tegelikult ei ole või vähemalt kaupleja väited ei tugine konkreetsetele ja kontrollitavatele andmetele. TTJA saab luua meetmed kontrollimiseks, et ettevõtja pakub keskkonnahoidlikke kättetoimetamisviise, kui tal on seda võimalik teha – näiteks kui ettevõtja kasutab kauba tarneks kolmanda isiku postiteenust, siis suuremate ettevõtjate (nt DPD, Omniva, Smartposti) puhul on lihtsam kontrollida, kas keskkonnahoidlikud kättetoimetamisviisid on võimalikud ja kas ettevõtja oleks pidanud neid kajastama. Seega suureneb TTJA töökoormus (vt täpsemalt seletuskirja punkti 7).

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Tarbija õiguste direktiivi muudatustega seotud muudatused täiendavad Eesti õiguskorda, lisades ettevõtjatele ja tootjatele uusi lepingueelse teabe esitamise kohustusi, mis peaksid kaitsma tarbijaid ostuotsuste tegemisel. Järelevalveasutusele (TTJA) lisandub kohustus kontrollida nii lisandunud lepingueelse teabe esitamist kui ka ühtlustatud teate ja märgise kasutuselevõtmist. Nõuete täitmise üle järelevalve tegemine nõuab järelevalveasutuselt lisaressurssi.

TTJA on juba praegu pädev tegema järelevalvet tarbija õiguste direktiivist tulenevate nõuete täitmise üle, kuid vajab täiendavate nõuete üle järelevalve tegemiseks lisaressurssi. Võlaõigusseaduse muudatustega suureneb TTJA koormus esiteks seetõttu, et TTJA ametnikel endil tuleb endale selgeks teha, millised on direktiivist (EL) 2024/825 tulenevad täiendavad kohustused tarbija lepingueelsel teavitamisel, samuti ühtlustatud teate ja märgise esitamise nõuded. Seejärel tuleb TTJA-l (eelkõige) järelevalvemenetluses kontrollida lepingueelse teavitamise kohustuse täitmist ning ühtlustatud teate ja märgise nõuetekohast kasutusele võtmist.

TTJA ülesannete hulka lisandub uue ühtlustatud teate vorminõuete kontroll ja järelevalve. Eelkõige on TTJA-l kohustus kontrollida ühtlustatud teate nõuetekohast kasutamist (kuivõrd see on kohustuslik) kõikides müügikanalites, sealhulgas e-kaubanduses, ning hinnata selle vastavust Euroopa Komisjoni rakendusmääruses (EL) 2025/1960 sätestatud sisulistele ja vorminõuetele. Lisaks tuleb kontrollida ühtlustatud märgise nõuet – esiteks tuleb kontrollida, kas see on ettevõtjale kohustuslik (ehk kas tootja pakub vastupidavusega seotud garantiid ja on selle ettevõtjale kättesaadavaks teinud), ja teiseks, kui ettevõtjal on kohustus märgist kasutada,

siis kas see vastab Euroopa Komisjoni rakendusmääruses (EL) 2025/1960 kehtestatud nõuetele. TTJA kohustus kontrollida, et kas ettevõtja üldse peab uusi nõudeid järgima, kehtib ka teiste lisanduvate nõuete kohta – näiteks kas ettevõtja peab esitama parandatavushinde või pakub keskkonnahoidlikke kättetoimetamisvõimalusi. Sellega võib kaasneda teatav ebasoovitav mõju olukorras, kus TTJA hakkab alles rakendamisel tuvastama võimalikke subjekte, kellele nõuded kehtima hakkavad. Nii suureneb ka järelevalvemenetluste arv ja seda eriti direktiivi rakendamise algfaasis. Eeltoodut leevendab aga asjaolu, et muudatuste vastu võtmise ja jõustamise vahele on ette nähtud kuuekuune periood just selle eesmärgiga, et uute reeglitega tutvuda ja mõjutatud ettevõtjate rühma piiritleda (vt ka seletuskirja p 9).

TTJA-l on aga võimalik järelevalvega seotud töökoormuse kasvu leevendada. Nimelt on võimalik võlaõigusseaduse muudatuste jõustumisel teha avalik teavitust uute nõuete kasutuselevõtu kohta, erialaliite informeerida, saata turuosalistele märgukirju ja jagada teavet infopäevadel (näiteks Suunanäitajal). Teadlikkuse parandamisega väheneb järelevalve tegemise vajadus.

Lisaks järelevalvele suureneb ka TTJA nõustamiskoormus, kuna nii ettevõtjad kui ka tarbijad vajavad selgitusi uute teavitamiskohustuste ulatuse ja sisu kohta. Näiteks võib tekkida vajadus selgitada tarbijatele seadusest tuleneva vastutuse ja tootja pakutava vastupidavusega seotud müügarantii erinevust ning ettevõtjatele seda, kunas on ühtlustatud märgise kasutamine kohustuslik.

Muudatuste tagajärjel tarbijavaidluste komisjonile, mis tegutseb TTJA juures, märkimisväärset koormust juurde ei teki. Muudatused puudutavad eelkõige lepingueelse teabe esitamist, tarbijatel nende nõuete rikkumise alusel iseseisvat avalduse esitamise alust ei teki. See tähendab, et kui ettevõtja lepingueelne teave ei ole nõuetega kooskõlas, aga tarbija lepingut ei ole sõlminud, siis ta ei saa ainuüksi ettevõtja kohustuse täitmata jätmisele tuginedes tarbijavaidluste komisjoni poole pöörduda. Vaidluse lahendamine tarbijavaidluste komisjonis eeldab konkreetset tarbija nõuet, mis tuleneb tarbija ja ettevõtja vahel sõlmitud lepingust. Sellegipoolest saab tarbija lepingueelse teabe andmise kohustuse täitmata jätmisele tugineda juhul, kui lepingueelse teabe andmata jätmine oleks mõjutanud lepingu sõlmimist või on seotud lepingu rikkumisega. TTJA-l võivad aga kulud tekkida seoses ettevõtjate kaebuste või vastuväidetega muudatustega kaasnevate kohustuse täitmise või mittetäitmise kohta.

Töökoormuse suurenemine on tingitud ka sellest, et direktiivist tulenevad teavitamiskohustused puudutavad väga suurt hulka tarbijaid, kaupu ja ettevõtjaid. Viimaste andmete järgi on Eestis üksnes e-kauplusi üle 9000. See tähendab, et uute nõuete järelevalve ja selgitamiskohustuse täitmine puudutab väga suurt ettevõtjate ringi, mis omakorda suurendab TTJA järelevalve-, nõustamis- ja menetluskoormust.

Riigi jaoks on asjakohane lisakulu TTJA täiendav inimressurss, mida on direktiivist (EL) 2024/825 tulenevate kohustuste täitmiseks kokku ühe täiskoormusele taandatud ametikoha (*full time equivalent* e FTE) ulatuses. Seda tuleb vaadata koosmõjus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostatud tarbijakaitseaduse muutmise seaduse eelnõuga, mille tarbijakaitseaduse muudatustest tulenev lisaresurss 0,5 FTE-d. Võlaõigusseaduse muudatused toovad kaasa lisaresursi vajaduse 0,5 FTE ulatuses. Ühe täiskoormusele taandatud ametikoha tekitaks lisakulu suurusjärgus 45 000 – 50 000 eurot aastas. TTJA ei saa selleks vajalikke vahendeid eraldada omavahenditest, mistõttu tuleb TTJA-le taotleda lisavahendeid 2026–2029 riigieelarve planeerimise protsessi käigus. Kulude katteks taotleb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium vahendeid 2027. aasta riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve menetlemise protsessis. Juhul kui riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve menetlemise käigus täiendavaid vahendeid ei eraldata, siis katab TTJA lisandunud kohustused olemasoleva eelarve piires.

Teavitamiskohustuse järelevalve tõhustamiseks e-kauplustes on mõistlik kaaluda selle süsteemi automatiseerimist või uusi IT-arendusi. Küll aga eeldavad sellised lahendused lisaraha nii arendamiseks kui ka edasiseks süsteemi ülalpidamiseks.

Komisjoni mõjuanalüüsi kohaselt tuleb liikmesriikidel kanda uute kohustuste täitmise tagamisega seotud kulud. Muudatustest tulenevate kohustuste täitmiseks riigiasutuste poolt peaks komisjoni hinnangul kuluma 440 000 – 500 000 eurot aastas iga liikmesriigi kohta. Viidatud summa kataks kulud nii koolitustele kui ka lisajärelevalvele ning lähtub eeldusest, et lisajärelevalve tegemiseks palgatakse uusi töötajaid. Summa võib sisaldada ka võimalike automatiseeritud süsteemide või IT-lahenduste loomist.

8. Rakendusaktid

Eelnõu ei sisalda volitusnorme rakendusaktide kehtestamiseks ega muutmiseks.

9. Seaduse jõustumine

Eelnõuga kavandatavate nende VÕSi muudatuste jõustumise ajaks, mis puudutavad direktiiviga (EL) 2024/825 tehtavaid muudatusi, on plaanitud 2026. aasta 27. september.

Direktiivi (EL) 2024/825 artikli 4 esimeses taandes sätestatakse, et liikmesriigid võtavad direktiivi järgimiseks vajalikud normid vastu ja avaldavad need hiljemalt 27. märtsiks 2026, ning artikli teises taandes sätestatakse, et liikmesriigid kohaldavad kõnealuseid norme alates 27. septembrist 2026.

Kavandatav aeg seaduse vastuvõtmise ja jõustumise vahel on piisav eeltöödeks ja normidega tutvumiseks. Kuuekuune periood võimaldab muudatustest mõjutatud isikutel (eelkõige ettevõtjatel) tutvuda uute normidega ning luua vajalikud arendused või teha ettevalmistused normide rakendamiseks.

Kui eelnõud ei jõuta õigel ajal menetleda ning selle jõustumine hilineb, on direktiivi ülevõtmine vastuolus direktiivi (EL) 2024/825 lõikega 1 ja sellega võib kaasneda Euroopa Komisjoni poolne rikkumismenetlus.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu [26-0153](#). Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Eesti Tarbijakaitse Liidule, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Suurettevõtjate Assotsiatsioonile, Kaupmeeste Liidule, Teenusmajanduse Kojale, Eesti E-kaubanduse Liidule, Eesti Otsemüügi Assotsiatsioonile, Eesti Advokatuurile, Eesti Juristide Liidule, Tartu Ülikooli õigusteaduskonnale, Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituudile, Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituudile, Riigikohtule, Tallinna Ringkonnakohtule, Tartu Ringkonnakohtule, Harju Maakohtule, Pärnu Maakohtule, Tartu Maakohtule ja Viru Maakohtule. Seletus märkustele on antud seletuskirja lisa osas tabelis (lisa 3).

Vabariigi Valitsuse nimel